

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a.
Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ,
ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.
Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve 20 K
Fél évre — — — — — 10 „
Negyed évre — — — — — 5 „

M E G J E L E N I K M I N D E N V A S Á R N A P .

Kezdjük előlről.

Irta. Dr. Klein Adolf, a szabadkai zsidó hitközség einöke.

Az a nagy háborúság és gyűlölködés, mely felekezetünk életében dul és a hazai zsidóság erkölcsi érdekei szempontjából hovatovább *katasztrofális* jelleget ölt, fel kell, hogy ébressze minden zsidó figyelmét és érdeklődését.

Neolog, — ortodox, — statusquo, ez az a vészthozó hármasszó, amely métegyként hullott az 1868/9-i országos zsidó kongresszus jóvoltából a hazai zsidóság fejére s további kifejlődésében már-már lehetlenné teszi a zsidó hitközségek fennállását. Kétségtelenül nagy és áldásos — mert uttörő munkát is végzett ez a kongresszus; hiszen az ő fantáziájában bizonyára másnak képzelte u. n. zsidó autonómiának szánt roncsot is neki köszönhetjük. A zsidó hitélet különböző felfogását, hajlamait, szokásait s mindezeknek külső megnyilvánulását jelképezni akaró ezen hármasszó megkülönböztetés hangulatkeltésre szánt introdukciója s minden további határozatokat befolyásoló erkölcsi szuggeszciója mellett indult és lefolytatott ezen legelső kongresszusunk éppen ezen hármasszó befogadása által alaposan meg is nyomorította és mérhetetlen szerencsétlenségbe sodorta az egész magyar Izraelt. A történelmi „sárga folt” jellegével bíró emez abszurd megkülönböztetést az idők szentesítették és végül statutumok formájában életképesekké váltak. Szűk látókörrrel s a pillanatszülte nagy felbuzdulás hevében, sajnos, nem vették észre, hogy ezen szerencsétlen, megengedem, akkor még csak kulturális jelleget magán viselő osztályozás sirásójává leend a magyar Izrael egységének.

A kongresszus jóvoltából ekként háromfelé tagoldott magyar zsidóság tekintélye-vesztetten, erkölcsi súly nélkül — befolyása a zéróval egyenlő. A hazában szerte elhelyeződött zsidó hitközségek és azok intézményei is csak azon mértékben képesek legigazibb jogukat, aspirációikat a hatóság és harmadik személyekkel szemben érvényesíteni, amilyen mértékben a hitközségek mindenkor vezetőinek egyéni súlya és befolyása esetről-esetről érvényesülni képes. Maga a község egyetlen figyelembe alig jő.

Szégyenpírral arcunkon s kongresszusi elődeinket

lelkünkben szemrehányásokkal illetve, vagyunk kénytelenek törvénybiztosította jogaink, egységes szervezetünk és autonómiánk életbeléptetése érdekében deputációzván, zsebrevágnunk Apponyi gróftól, de a miniszterségben az ő elődeitől meg utódaitól is, a mindenkori tipikus választ: „Ám tessék a tisztelt zsidóságnak előbb egysülni. Mert, Uraim, a törvény csak egységes zsidóságot ismer, holott, ime, Önök „szentháromság” formájában jelennek meg előttem s követelik — mindenik a maga szája ize szerint a szervezetet, az autonómiát. Egyetlen s leghőbb vágya a kormányynak, teljesíteni az Önök kívánalmait; de egység hiányában, fájdalom, mit sem tehetünk. A törvény végrehajtását illető kérelmükre tehát ezuttal is csak további türelmes várakozásra való buzdítással válaszolhatok. Küldőiket azonban biztosítsák igaz jóindulataimról és nagyrabecsüléséről stb. stb.”

Nem tudom, szó szerint idéztem-e a megszokott mindenkori miniszteri választ, — de lényegben azt hiszem, hiven reprodukáltam azt.

A deputációinkat ekként hazaküldő Miniszter urak — megengedem, önkéntelenül, — de a zsidóságnak nagyszámu ellenségei is — ezek azonban aligha önkéntelenül, — teljes egy hónapon át kacagnak és mulatoznak a törvénykérő magyar zsidóság véghetetlen együgyűségén.

Csak logikus folyóánya a tényleges zsidó közállapotoknak, ha így beszélnek velünk. Széttagolva, a különböző frakciók egyes érdekcsoportok terrorizáló vezérlete alatt állva, kaján örömmel látjuk egymás kudarcát.

Halálos gyűlölettel eltelve áll szemben zsidó a zsidóval. Nem szükséges e képet tovább festenem. Az *Egyenlőség* hasábjain évek hosszú sora óta az enyémenél sokkalta hivatottabb tollak ecsetelték ezen állapotok tarthatatlan voltát. Mégis, szerény véleményem szerint, bár sivár és kevés vigaszt nyújtó e kép — de nem kétségbeejtő.

Semmi esetre sem szabad a magyar zsidóság egységessé tétele érdekében való reményről lemondanunk. Mertcsak a minden vonatkozásában egységesen szereplő zsidó hitfelekezet képes az igaz és valódi egyenjogusítást kivívni. Mindennemű, habár pályadíjjal jutalmazandó dualisztikus jellegű kialakulási tervezetet már eleve

elhibázottnak s a zsidó érdekek ellen valónak tartok. Keresnünk kell, s erős a hitem, hogy meg is fogjuk találni az utakat és módokat, amelyek segítségével a még mélységes gyűlölködéssel szemben álló különböző frakciókat minden irányban megnyugtatta, a kölcsönös bizalmat helyre állítva, **a ki és befelé egységes magyar Izraelt megalkotnunk sikerülend.**

Ezen cél elérése érdekében az országos zsidó nagygyűlés egybehívását tartom szükségesnek. Ezen lap hasábjain már évek óta hirdetik egy új kongresszus egybehívásának szükségét. De mert a kezdeményezést a magas kormánytól vártuk, természetesen nem ölthetett testet az ige. Én a még ez idő szerint létező áldástalan kongresszusi statutumok rendelkezései, sőt annak szellemétől is függetlenül *a szabad gyűlekezési jog szentesített törvénye alapján országos nagygyűlés egybehívását tartom a zsidó közállapotoknak egyedül megfelelőnek s biztosan megvalósíthatónak.* A hazai nagyobb zsidó hitközségek közgyűléseinek egy-egy megbízottja — *habár egyelőre csak nyolc-tizen lennének is,* mint kongresszust előkészítő bizottság álljon ki, kezdeményezze az akciót s vegye át az előkészítés és egybehívás munkálatainak magasztos feladatát. *A nagygyűlés így néhány hónap leforgása alatt meglesz. Külömben soha.*

Semmi szükség arra, hogy az akciót a kormány kezdeményezze, avagy irányítsa. Ellenben meghívjuk nagygyűlésünkre a magas kormányt is. **A multakra fátyolt borítva, kezdjük előlről a magyar zsidóság ügyének rendezését.** Éppen ezért az egybehívandó nagygyűlésnek első és legfőbb feladatát kell, hogy képezze **teljesen új,** a tényleges állapotokat **figyelembe vevő,** az egész zsidó hitfelekezetre érvényes oly statutumnak megalkotása, amely a szertehuzó zsidóság minden frakciójának legmerészebb vágyait is kielégíti. Az egész ország minden zsidóhitközségére érvényes olyan statutumra van szükség, amely egy és mindenkorra kizárja, lehetlenné teszi a neolog, az ortodox és bármely egyéb jelszavak alapján alakuló külön felekezeti tendenciák érvényesülését. *Tételes törvények erejével kell biztosítanunk szerte e hazában minden hittestvériünknek saját hitközségeik keretein belül való akár orthodox, akár neolog, akár chassideus elvek, formák és rituálék melletti legszabadabb vallási gyakorlatot.* Nincs ennek semmi akadálya, s csak csodálkozni lehet, hogy eddigelé ezt be nem láttuk. A vezetésem alatt álló hitközségben már évtizedek óta megvalósítottuk és legteljesebb megértéssel gyakoroljuk ezen elveket a hitközség egységének teljes épségben tartása mellett. Ami egyik községben lehető, — nem lehetetlen a többiben sem.

Egymás megbecsülése, minden méltányos kíváncsúnak figyelembe vevése és lehető kielégítése melletti **egységes és osztatlan zsidóság** — legyenek új jelszavaink, ezeknek világító fénye mellett kell az új küzdelembe indulnunk.

Igaz szívből jövő, mindent megbocsájtó, hátsó gondolat nélküli kibékülés az egész vonalon, ez a jövő

programmja. Mert valljuk be őszintén, hogy nem egyszer megnyilvánult fölényes magatartásunk a konzervatív elemekkel szemben nagyban hozzájárult a tuloldalon tapasztalható bizalmatlanság felkeltéséhez. A magyar zsidóságnak pedig a konzervatív, a jobban informálandó orthodox-érzésű hittestvérekre éppen a zsidó hitélet szempontjából és ennek érdekében feltétlenül szüksége van.

Az egybehívandó nagygyűlésnek kell megalkotnia és legfelsőbb fórum attribútumaival felruháznia egy a fővárosban székelő 24 tagu központi bizottságot is. Ezen legfelső fórumunknak rendelkezésére bocsájtandó anyagi és erkölcsi források révén hatalmat és fényt kell biztosítanunk. Ezen fórumunknak leendő hivatása megvalósítani és megvédelmezni az összzsidóság minden jogos igényeit és érdekeit. Ezen legfelsőbb fórumunk révén fogunk gondoskodni arról is, hogy segíre szoruló zsidó hitközségeink és institutióinknak mindenkor kellő anyagi és erkölcsi támogatást nyújthassunk és az ő közbenjöttével fogunk érvényt szerezni hozandó határozatainknak is.

Attól pedig ne tartssunk, hogy orthodox testvéreink távol maradnak majd nagygyűlésünkről, avagy talán akadályokat gördítenek annak megtartása elé. *A jelenlegi viszonyok és helyzet tarthatatlanságát ők csak úgy látják, mint mi s hogy a mai anarchia tovább már fenn nem tartható — ezt szintugy érzik, mint mi.* A kongresszust megtartjuk. Orthodox testvéreink pedig meg fognak jelenni azon — nehogy róluk nélkülük határozzunk.

Lássunk tehát munkához! *A hazai hitközségek jelöljék ki és lehetőleg szeptember hó 30-ig jelentsék be az Egyenlőség t szerkesztőségénél a kongresszust előkészítő bizottsághoz küldötteiket, hogy az első értekezlet már a közeli hónapokban megtartható legyen.* Csak természetesen, hogy részemről nem ragaszkodom fent kifejtett eszmémnek szó szerinti megvalósításához. Nem a forma, de a lényeg lebeg lelki szemem előtt. Ám az összeülő bizottság lesz hivatva megállapítani a további teendőket és azt, vajjon az elmondottakból mennyit és mily mértékben kíván már most megvalósítani, s melyeket kívánja a kongresszus elbírálása alá bocsájtani.

Vallásunk, évezredes viharokverte fajunk iránti szeretetem hivatott ajkaimra a tette serkentő szózatot. A magyar hitközségek vezetői sorakozzanak munkára; akadályok, előítéletek ne tántorítsanak vissza senkit. Vigyünk új életet, új öntudatot a zsidó hitéletbe. Az erőben és fényben meggyarapodott, eszményeit és törekvéseit valóra váltott egységes zsidóság díszére fog válni önmagának s dicsőségére a magyar hazának.

*

A szerkesztő megjegyzései.

Az összeívetelt mi is melegen ajánljuk. Van megbeszélni való ügyünk elég. Ha összejövünk és szövetkezünk és megalkotjuk német mintára a községek egyesülését, az is új áldás lészen. Megalkothatja az új szövet annyi hit-

község, amennyi épen együtt van, illetve annyi, amennyi az alakulást akarja. A kör később tágulhat és kiterjedhet az egész ország zsidóságára. De ha még csak ezt sem érhetnők el, hanem elhangzanék azon az összejövetelen az ország különböző részeiből egybegyült zsidóság együttes panasza, hogy felekezeti ügyeink mennyire elposványosodnak: ezért is érdemes nagygyűlésen találkozunk. Egyenként elégszer fölajdulunk, de annak alig keletkezik hangja. Ha többen leszünk együtt, talán inkább vesznek panaszainkról tudomást.

Panaszoljuk, hogy az a szerencsétlen fal, mellyel egy nem szívesen emlegetett kormány, törvény és jogszokás ellenére, a zsidóság egy részét körülvette, megtévén azt ezzel külön felekezetnek: még mindig áthághatatlan akadály a béketárgyalásoknak. A Lukács György-féle ideiglenes orthodox autonomiát még mindig nem vonták vissza, úgy, hogy az az orthodox szeparációnak még ma is erősségül és várul szolgál.

A több, mint tizenöt esztendővel ezelőtt meghozott recepcionális törvényt ma sem hajtották végre. A főrendiházban minden bevett felekezetnek van képviselője, a zsidóságnak nincs. Az állami segélynek a zsidóság csak morzsáit kapja. Annak az ötödrészét sem, melyre számarányánál fogva jogot tarthat, holott adót, — és az állami segély ebből kerül ki, — megfordított arányban, legalább ötször annyit fizet, mint amennyi őt, lélekszámot véve alapul, megilletné. Gyermekeinket elkeresztelik és nincs törvényes megtorlás, mintha az egyházpolitikai törvények védelme ránk nem tartoznék. Ünnepeinket nem veszik tekintetbe. Amit nem úgy értünk, hogy mások is megüljék. Erről távoiról ~~szívesen~~ szó. De hogy zsidó embert legszentebb ünnepén törvény elé ne idézzenek, ezt csak elvárhatnók még akkor is, ha a recepciós törvényt nem is hozták volna meg. Van, van panaszra ok, ki is kívánczik a nyilvánosságba, kiált ugyszólván az összejövetel után. Szívesen segítjük elő tehát megvalósulását és készséggel elismerjük, hogy megvalósítója érdemeiket szerez a magyar zsidóság körül.

Érdemeiket akkor is, ha a célt, mely a tisztelt cikkíró ur szeme előtt lebeg, nem is éri el. A gyülekezésnek, mely állandó intézménnyé válhat, nagy föladatai lehetnek a békeszerzésen kívül is.

Mert amit a cikkíró ur vár tőle, — ezt meglehetősen pozitívással állithatom, — azt meg nem hozza. Az orthodoxia nem egyesül velünk azon a nagy összejövetelen, mert az oda el sem jön, mintahogy nem jönne el a kongresszusra sem. És ha akadna néhány liberális orthodox hitközség, mely mégis képviseltetné magát gyűléseinken, nyomban következne a hivatalos exkommunikáció. Kettőszázharminckilenc orthodox rabbi jelentené ki, hogy azok az orthodoxok nem orthodoxok, ahogy kijelentették egyszer rólunk, hogy mi meg „a zsidóságtól elszakadt idegen hitfelekezet” vagyunk.

Az egyesülést, tisztelt cikkíró ur, nem csinálja meg semmiféle gyűlés vagy kongresszus. Azt csupán csak a kormány csinálhatja meg, még pedig úgy, hogy mindenek

előtt érvénytelennek jelenti ki a külön orthodox autonomiát, melyen belül a vezetők és érdekszövetségeseik olyan nagyon jól érzik magukat.

Azaz úgy, ahogy a tisztelt cikkíró ur gondolja, hogy t. i. az orthodoxok egyesüljenek velünk *egy és ugyanazon szervezetben*, — azt a kormány sem tudja megcsinálni. Azt egyáltalán nem lehet megcsinálni. De erre nincs is szükség. Legyen meg a külön szervezetük, rendezzék be istentiszteletüket, ahogy ők találják jónak; alkalmazzanak olyan rabbint és olyan metszőt, aki nekik felel meg; legyenek teljesen függetlenek tőlünk; éljenek egész külön hitéletet, de *kifelé egyek legyünk*. Az állam csak egy zsidóságot ismer, csak egynek adja meg tehát az autonomiát, mintahogy csak egynek adta meg a recepciót, de azért kiterjedt az összes pártokra: haladókra, orthodoxokra és status quo-ante alapon állókra.

Ezt akartuk elérni mi. És nagy békeszeretében, mely igaz becsületére válik, ebbe beleegyezett a haladó zsidóság községkerületi elnökeinek gyűlése is. El is küldötte követeit ezzel az üzenettel az orthodox irodába, ahol épen az orthodox-vezérek gyűléseztek. És mit felelt az orthodox elnök? Azt, hogy még tárgyalásokba sem bocsájtkozik.

És a szabadkai hitközségi elnök cikke azt véli, hogy még *egységes szervezetben* is lehet egyesíteni orthodoxokat nem orthodoxokkal. És ezt a csodát létrehozná majd a nagy országos összejövetel. Ám tegyen próbát, a gyűlés gondolatát, melyet mi más szempontból ítélünk jónak, szükségesnek, szívesen propagáljuk mi is. Ha valóvá válik az eszme, lesz alkalma a cikkíró urnak meggyőződnie arról, hogy indítványa jó, de *másra, mint a mire ő gondolta*.

Hogy milyen kilátásaink vannak nekünk arra, hogy az egyesülés, ha az mindjárt csak egységes autonomiában (külön szervezetekkel) jutna is kifejezésre, sikerülni fog, nyíltan megmondjuk.

Mig az orthodox vezetők biztonságban tudják magukat a szállásban, melyet nekik Lukács György törvénytelen autonomiája emelt, nincs kilátás arra, hogy fölálldozzák érdekeiket az egység eszméjének, bármily szent is legyen az. Zengenek az *egy zsidóságról*, imádkoznak érte és lájfolnak róla, odakiünn azonban politikából és hogy maguk között maradhassanak, a berekedésig hirdetik a „két felekezet“-et. Így egységes autonomiáról sem akarnak tudni, ha mindjárt biztosítják is nekik és törvényesítik is számukra a külön szervezetet.

Csakhogy a Lukács György emelte orthodox-vár egy napon összedőlhet, mintahogy *össze is fog dőlni*. Gondoskodunk róla, hogy erre az időre kész legyen a béke-tervezet, mely az orthodoxiára nézve semmiféle lelkiismereti kényszerrel, még látszólagossal sem jár, de az egységet kifelé mégis biztosítja. Szóval, meg legyen a dualisztikus alkotmány, *egy autonomia alatt két külön szervezet*. Ha nem akarnak erről hallani most (csak a vezetőkről szólok; mert az orthodox közönség nem csekély részéből igaz lelkesedést váltott ki a terv), beszéljünk magukkal, ha fejük fölött összedől a ház. Szóval abban az alakban, ahogy azt mi proponáltuk és ahogy a községkerületi elnökök is

akarják, lehetséges, hogy megköthetjük a békét az orthodox vezérekkel, de ki van zárva, hogy egységes szervezetbe jöjjenek velünk, ahogy ezt a tisztelt cikkíró ur óhajtja. Ezt az orthodoxia liberális része sem akarja és több oknál fogva nekünk sem jó ilyet akarnunk.

Szóval az egyesülést, ahogy a cikkíró ur képzeli, nem fogja létesíteni sem a gyűlésen, sem azon kívül, de azért a gyűlés jó dolog, meg kell csinálni.

*

Hogy miért nem szorgalmaztuk mi, ha olyan üdvösnek véljük (említeni, hogy meg kellene csinálni és hogy mily sok jót és szépet várunk tőle, — ujabban is többször említettük, csak nem agitáltunk mellette), — annak meg van a maga súlyos oka.

Nem olyan rég történt, hogy nagy tüzzel vetettük föl az eszmét, hogy hitközségeket nagygyűlésre kellene egybehívni, hogy bajainkat a nagy nyilvánosság előtt elpanaszoljuk. Minden felekezet épít, tataroz a maga házában, csak mi szünetelünk, holott egyetlenegy felekezet sincs annyira elhanyagolva, elhagyatva, mint a mienk, de mert hallgatunk, azt hiszik, tudja Isten, milyen fényes dolgunk van. Tán azért nem vetnek ránk ügyet, mikor a javakat a többi között kiosztják. Volt külön ok is a panaszra, hisz röviddel azelőtt gróf Apponyi Albert került a kultuszminiszterium élére.

A szikra gyújtott, a közönség lelkesedett a fölvetett tervért, aminek láttára a hivatalos kunktátorság is lemondott skrupulusairól és mellénk állott. A vidéki községkerületek a nagygyűlés mellett nyilatkoztak és elő volt készítve minden; hogy a pestmegyei, tehát a legnagyobb és a legfontosabb községkerületi gyűlés is a nagygyűlés mellett foglaljon állást és meg is válassza erre képviselőit.

Azon a gyűlésen aztán váratlan dolog történt. Mezei Mór, a kerület elnöke és az Országos Irodának elnöke szerelmes levelet olvasott föl, melyet a községkerülethez intézett — gróf Apponyi Albert, a kormányon lévő vallás-és közoktatásügyi miniszter. A legnagyobb gyönyöröket ígérő, bűvös-bájos levél volt. Többet mondott benne a híres szépszavu nagy ur, mint amennyit vártak tőle. Az egységes zsidóságot akarja, a kongresszust akarja, mindent akar. Megjegyzem, hogy gróf Apponyinak akkor még volt hitele. Kormányzása kezdetén történt, tehát még hittek neki. Ez a levél, sajnos, megölte a zsidó nagygyűlést. Ha ez volt a cél, akkor elérték. Mert mit tehettem én erre? Ha ragaszkodom a nagygyűlés megtartásához és folytatom az agitációt, azzal gyanusítanak, hogy jobban szeretem a saját eszmémet, mint felekezetem javát. Ime, mondanák, a miniszter mindent ígér, de az az agitáció zavarja, utját állja, minthogy önméltósága abban bizalmatlanságot lát. Ha el nem ejtem az eszmét és az történetik, ami úgy is történt, t. i. semmi sem, azt mondják, ennek az én makacsságom az oka, én rontottam el Izrael dolgát Magyarországon. Mit tehettem tehát mást: vérző szívvel magam törtem össze művemem. Magam ajánlottam, hogy tekintve ő excellenciájának oly nagy reményeket keltő, eseményszámába menő ígérését, vegyük le a programról a nagygyűlésről szóló pontot. És ez így is történt. A nagygyűlésről, melyre

országszerte készülődtek hitbeli atyánkfiai, többé nem beszéltek és gróf Apponyi Albert a kultuszminiszter, — nos, gróf Apponyi Albert, a kultuszminiszter becsapott bennünket.

Értik ezután, olvasóim, miért nem mertem azóta újból agitatorikusan föllépni a nagygyűlés eszméjével. Skrupulusaim voltak, hogy ezen a téren nem lesz többé hitelem a zsidó közönségnél. Akárki vághatja arcomba: majd lefujja valamely miniszteri levél. Ilyen levélke végtére is mégegyszer megíródhat. Most más oldalról vetették föl. Katonájául szegődöm, egész szívvel akarom szolgálni, ha mindjárt holt bizonyos, hogy amit a terv mai fölvetője céloz, azt el nem éri. De nem is azért kell a nagygyűlés. Vannak más javak, melyeket csak azon a fórumon lehet kiküzdeni.

*

Rombolni azonban nem szabad. A küzdő elődök emlékéért tisztelettel emlegessük és nem mint a tisztelt cikkíró ur „szégyenpirral az arcán.“ Érdemeket szereztek azok, nagy érdemeket, ha maradt mindjárt az utódra is tenni való elég. Hogy a tisztelt cikkíró arcát nem futja el a szégyenpir, hogy a magyar városban, melynek ő egyik vezérlő embere, idegen nyelven hangzik a zsinagóga szószékéről a beszéd, az az ő nagy és elévülhetetlen érdemük. Hogy van magyar nyelven zsidó tudomány; hogy London, Berlin, Bécs zsidósága tudós mestereiket tőlünk kapják; hogy vannak országos intézményeink, mint a minő az Izraelita Ösztöndíjgyűlés is, mely fennállása óta sok száz intellektuálisnak segítette útját egyengetni; hogy a saját hitközségeinket más hitközségek fájdalmas példájára a viszály föl nem veti: az mind az ő odaadó, becsületes fáradozásuknak köszönhető. Igaz tisztelet jár ki nekik ezért, ha nem is végeztek *mindent*, ha számunkra is hagytak föladatot. Ne azt lássuk, mi mindent nem végeztek, hanem legyünk hálásak azért, amit értünk miveltek.

Csak hogy a tisztelt cikkíró ur szerint hagytak ránk nagy átkot. Az első kongresszus, mondja a szabadkai hitközségi elnök, a hármass megkülömböztetés (orthodox, neolog és statusquo-ante) által „alaposan megnyomorította és mérhetetlen szerencsétlenségbe sodorta a magyar Izraelt.“

Már Mózes tanítónk mondotta: „Kérdezősködjél a régieknél“ . . . „Intézz kérdést apádhoz, az megmondhatja; nagyszüleidhez, majd megtanítanak.“ Tette volna ezt a cikkíró ur, az a vád bizonyára nem jött volna a tollára.

Fiatalabb ember lehet Klein dr. ur, hogy nem tudja, hogy az orthodoxok már mint szervezett külön párt, már mint orthodoxok mentek a kongresszusra és hogy a kongresszusi választások olyan elkeseredéssel folytak le, aminő orthodoxok és haladók közt azóta sohasem nyilvánult még meg. Az orthodoxokat és vezéreiket elkeseredett harcát a szabadelvűek ellen, valóban mondom, nem a kongresszus szülte.

Gyermek voltam, alig tíz esztendő, mikor apám elvitt Nyiregyházára, arra az emlékezetes gyűlésre, melyet ott a nagy rabbinusok, ahogy a falunkban mindenki mondotta, a vallás megmentésére tartottak. Tisztán látom magam előtt a gyűlés képét ma is és egyes hallatlan kijelentésekre az „istentagadó gonosz neologok“-ról még ma is em-

lékszem. Azóta sem tapasztaltam olyan vad haragot hitestvérek ellen, pedig a nyiregyházi összejövetelt jóval a kongresszus előtt tartották meg.

Az egyik vezér szájából, — tisztelem emlékét és nem emlitem nevét — a legszörnyűbb átkokat hallottam azok ellen, kik a vallást azzal akarják kiirtani gyökerestül, hogy más nyelven „darsnolnak“ (prédikálnak), mint aminőn ezt addig tették.

Tudakozódjék cikkiró ur Székesfehérvárott. Ott, ahonnan országos körutjára indult a szörnyű viszály, még tudják, mert elfelejteni nem lehet, miket miveltek az orthodoxok az ugynevezett „neologok“ ellen esztendőkkel a kongresszus előtt. És a hirhedett „nagy Mihályi pszak“, döntés, melyhez foghatót azóta sem produkáltak, — nem a kongresszus előtt hozatott-e? A nyiregyházi gyűlésen már készültek a kongresszusi választásra, míg azoknak, kik Nagymihályon gyülekeztek, fogalmuk sem lehetett még, hogy lesz valamikor kongresszus.

A kongresszuson, igaz, összeütköztek a pártok, de már mint kialakult pártok jelentek meg ott. Volt balpárt és jobbpárt, orthodoxok és haladók, de ezek távolról sem ott váltak azokká. A kongresszusnak tehát semmi része abban, hogy a zsidóság pártokra oszlott.

Ami a harmadik pártot, a status-quo-ante alapon állót illeti, annak kialakulásában szintén nincsen része a kongresszusnak. Évek multak a kongresszus óta, mikor az első status-quo-ante hitközség, — azt hiszem, Kassán, — létesült. A kongresszus még hírét sem hallotta.

Ha az ember az ama időből származó tudósításokat elolvassa, a hitközségekben, ahol a konzervatív elemek mellett liberálisan gondolkodók is érvényre akarták juttatni elveiket, lobogását látja valóságos vallásháborúnak. Ezeknek a bajoknak akart véget vetni a kongresszus. Nem sikerült, igaz, de az is igaz, hogy a bajoknak nem ő volt az okozója. Hitem szerint javította is a helyzetet, mely egyenesen türhetetlen volt; mondjuk azonban, hogy a békeszerzés terén nem mutathat föl semmi eredményt sem, — hát aztán? Azért csak ne piruljon a régi kongresszisták miatt az utód. Ime, előttem egészen evidens, hogy az utód sem fog semmire sem menni a békeszerzés terén, de szabad-e majd ezért pirulnia az ő utódjának? Békét nem fog szerezni, de más jót föltétlenül mivelhet a tőle most ajánlott gyűlés. Tekintve ezt, az ő utódja erre legyen büszke. A régi kongresszisták sem szereztek meg a békét, de szereztek sok más jót, melynek gyümölcseit minden pártban, de leginkább az orthodox pártban élvezik. Ezt lássa be, Doktor ur, és kövesse meg elődeit.

Fölbuzdulásában máshol is elveti a sulykot a tisztelt cikkiró ur. Azt mondja többek között: „A kongresszus jóvoltából ekként háromfelé tagolódott magyar zsidóság tekintélye vesztetten, erkölcsi suly nélkül, — befolyása a zéróval egyenlő.“ Arról már szölkünk, hogy az az állítás, mintha a kongresszus tagolta volna szét a zsidóságot, csak a dolgok nem ismerésére vezethető vissza. Most azt kérdezzük, melyik az a tekintély, erkölcsi suly és befolyás, melyet a zsidóság a kongresszus által vesztett? Az eman-

cipáció előtt való tekintély, erkölcsi suly és befolyás? Mert hisz az emancipációra következett nyomban a kongresszus. Ami tekintélye, sulya, befolyása a zsidóságnak akkor volt, első sorban azok a „kongresszusi elődeink“ adták meg neki, kiket a tisztelt cikkiró ur „szégyenpirral az arcán“ leckéztet.

Ők emelték a zsidóságot, kulturát ők terjesztettek; magyar érzésre ők oktattak, az egyenjogusításért ők küzdöttek, autonómiával ők szerették volna fölrüházni felekezetiüket, de az utód, ime, haragjában azt állítja róluk, hogy ők az okai, ha a zsidóságnak nincsen tekintélye, erkölcsi sulya, befolyása.

*

Még „a gyűlölködésről, melylyel a zsidó frakciók egymás ellen fordulnak“, szólanék egynehány szót. Szeretném, ha a tisztelt cikkiró ur erre nézve is belátná tévedését. Ellenségeink s a lelkünkben élő egység hitének az ellenségét találták ki ezt a szót. De a cikkiró ur, ki nem elégszik meg az egyesüléssel az autonómiában, hanem egységes szervezetet is kíván, csak nem szólhat komolyan kölcsönös gyűlölködésről. Ez csak nem argumentum a teljes egyesülésre.

De hol is tapasztalta ő vagy bárki más azt a kölcsönös gyűlölködést? Esztendők óta mennyi fáradozást láthatott és tapasztalhatott, hogy a meghasonlást áthidaljuk. Talán azért tesszük, mert azokat, kiket közelebb akarunk hozni magunkhoz, gyűlöljük? S ő, a cikkiró ur, s a hivatalos haladó zsidóság tán még intenzívebben gyűlölik az orthodoxiát, mint mi? Mert mi, mint ismételten kifejtettük, csak az autonómiában akarunk megint egységet, míg a párt, mint olyan és a cikkiró ur is egységes organizációt is kívánnak. Hisz ez a logika tiszta kiforgatása. Aki után futkosunk, akivel a viszonyt szűkebbre akarjuk fűzni, azt gyűlöljük? Ki gyűlöl? Hol gyűlöl? Mikor gyűlöl? A mi részünkön s az Önén is, tisztelt cikkiró, jóakarát van és az a vágy, hogy a testvérháboru megszűnjék. Hogy föllázdunk azok ellen, kik eddig az egyesülés minden kísérletének konokul utját állották; hogy ezek intencióit leleplezni, argumentumaikat hatálytalanná tenni igyekszünk: tán azért történik, mert orthodox testvéreinket gyűlöljük?

Próbáltuk előbb a békét akadályozókat megnyerni. Emlékezzék csak a cikkiró ur, mi történt. Férfiak, mint Mezei Mór, Leopold Sándor, Rózsa Izsó, Rosenberg Gyula és a községkerületek többi elnökei, azaz a haladó magyar zsidóság legjobbjai, a béke vágyától ösztönözve, elvándoroltak a kis szöke zsidócskához, az orthodox elnökhöz, kinek fehér lapot nyujtottak át: írja rá föltételeit, elfogadják, de legyen béke és legyen egység, ha mindjárt csak az autonómiában is. Ezt tán gyűlöletből tették? És engem, ki ennek a Kanossának utját készítettem elő, (nem restelem, sőt érdemként hirdetem) — tán gyűlölet hevitett?

Nem, nem. *Kölcsönös* gyűlöletről szó sem lehet. Soh'sem kért pártunk és soh'sem kértünk mi sem semmit sem a zsidóság javára, ami nem szólott volna *mindnyájunknak*. Orthodoxoknak és nem orthodoxoknak egyaránt. És ha a zsidóságot védtük, soh'sem szoritkoztunk egyedül csak a mi pártunkra. Hogy is tehettük volna, mikor hitünk, meggyőződésünk, hogy a zsidóság egy, ha

mégegyszer és még tizszer kettőszázharminckilenc orthodox rabbival és rabbihelyettes sakterrel iratja is alá az orthodox vezetés a nyilatkozatot, hogy a zsidóságtól elszakadtunk, idegen hitfelekezetté lettünk.

Rugjuk föl végre a nagyra hizlalt balhiedelmet a „kölcsonös gyűlölség“-ről. Egyoldalú az, tisztelt cikkíró ur, tisztán egyoldalú. Azoknak a gyűlölete, — de az sem igazi, mert tisztán politika — kik a békétől óvnak, az egyesülés bármely formája ellen agítálnak, a kiátkozók és kitagadók, kik a zsidóság érdekében soh'sem járnak el, hanem mindig csak az orthodoxyában, mert a mi nem orthodoxyia, azaz nem veti alá magát a vezetők önkényének, az szerintük nem zsidóság.

De ne specifikáljunk. Először békére törekszünk, másodsor, már említettük, hogy a gyűlölet nem igazi. De hirdetni kell, mert hozzá tartozik az üzlethez. Mivel lehetne különben megokolni a külön autonómiát meg a külön felekezetet.

Mindezen, mint ismételve említettük, a propagált összejövétel, melyet az orthodox vezetés, hogy azon orthodox hitközség meg ne jelenhessen, rövidesen bizonyára átok alá vet, — változtatni nem fog. De várnak azért arra a gyűlésre nagy zsidó föladatak. Találjon azért fogékony talajra a szabadkai elnök terve. Áldja Isten kezdeményezését.

Szabolcsi Miksa.

Glosszák a hétről.

□ Kossuth Ferenc volt kereskedelmi miniszter ezt mondta, Tóth János, volt közoktatási államtitkár, azt mondta, Kovácsy Kálmán, Kossuth-párti képviselő amazt mondta és Kondor Bernát zsidó mindezekre így válaszolt. És Kondor Bernát zsidó még azt is megjegyezte. És Kondor Bernát zsidó úgy vélekedett. — Körülbelül ezt a beszámolót olvassuk az Alkotmányban arról a nevezetes vitáról, ami Kossuth Ferenc és Kondor Bernát között a képviselőházban lefoiyt és aminek még nevezetes következményei lesznek a magyar politikában. Ennek a vitatkozó Kondornak az egyetlen epitetonja ez: zsidó. Nem mondjuk, hogy nem tudtuk Kondor Bernát zsidóságát és csak az Alkotmány jelzője következtében ismertünk rá. Tudtuk, hogy e Kondor zsidó, csak eleddig nem sokat hallottunk róla. De reméljük, hogy ezentul még sokszor találkozni fogunk a nevével és azt is reméljük, hogy, mint ma, mindig büszkék lehetünk rá. Mert azok vagyunk. Ez a munkási sorból munkásvezérré felnövekedett ember gyönyörűen megállta helyét az excellenciás előtt, aki nemcsak excellenciás, de még egy külön glóriával is rendelkezik. És Kondor Bernát zsidó a feleselés minden látszata nélkül felelt meg az excellenciás minden kérdésére. És nem igaz, hogy leckéztette. Csak oktatta. Csupa olyan dologra, amiket Kossuth Ferencnek is tudnia kellett volna, de vagy nem tudta, vagy nem akarta tudni őket. És talán először történt meg Kossuth Ferencsel, hogy ezeket a dolgokat, udvariasan bár, de a szemébe

mondták. Igenis, Kondor Bernát zsidó nagyon sokat használt a választójognak és ha a politikai helyzet most hamarjában tisztázódni fog, ezt is Kondor Bernát zsidónak lehet köszönni. Pedig nem is államférfi. Még-képviselő se. Csak egy okos, fiatal zsidó. De ez is ér valamit.

*

A magyar antiszemita sajtó örömujjongással vette tudomásul, hogy végre, hogy hála isten, már Angliában is rendeznek pogromokat. Ime, ime, üvöltöttek, a szabadelvűség hazája, a nagy Anglia is megtudta, hogyan kell bánni a zsidókkal! És ezentul Anglia nem mint a legszélsőbb demokrácia, vagy a legerősebb iparállam, vagy a gőzgépek hazája fog szerepelni, hanem mint az a minta-hely, ahol szintén pogromozzák a zsidókat. Vitatkozzunk? Fölösleges. Az ujsághirekből mindenki látja, miről van szó. Arról, hogy zavargások voltak, fosztogatások, erőszakoskodások, azoknak a gazdasági mozgalmaknak következtében, amik az utóbbi időben Anglia területét felboronálják. És a zavargók ezenközben a zsidókkal se tettek kivételt. Velük ép úgy bántak, mint a keresztényekkel. Ha ezen az egyenlőségen örvendeni lehetne, hát rá kellene mutatni, hogy ez egyenlőség. Mi azonban nem vagyunk csataterek hiénái, akik emberi károk nyomán tanulságokat akarunk felszaglászni. Ezt a szerepet átengedjük ellenfeleinknek, akik egy-egy hirt zsidók irtásáról olyan örömmel fogadnak, mintha a vér és a bűn mániákusai volnának. Pedig biztosak vagyunk benne, hogy nem azok. Csak épen apró, buta emberkék, akik néha nem tudják, mit kellene mondani. Hát azt mondják, amit nemcsak nem kellene, de nem is szabadna. Még nekik se. Nekik se, akiknek már sok minden szabad, anélkül, hogy a tisztességükön fölt esnék.

*

Azt olvassuk egy katonatisztről, hogy így vezényelt a kaszárnyában:

— Zsidók! fel a kézzel!

Mit csináljunk ezzel a hírrel? Határozzuk el, hogy nem hiszük el. Jobb így nekünk is, a hadseregben szolgáló zsidóknak is, annak a tisztnek is. Mert egy ilyen ostoba vezényszóából még nem lehet arra következtetni, hogy a hadseregben antiszemitizmus van. Izléstelen és vigyázatlan emberek pedig mindenütt vannak. Miért ne volna egy katonatiszt is, aki így szórakozik:

— Zsidók! fel a kézzel!

Ne higyük hát el. Hogy fültnak vannak rá? Azzal se törődünk. Mert ha elkezdünk adni a fültnakra, akkor kiderül, hogy a hadseregben van antiszemitizmus. Éppen akkora van, mint mindenütt egyéb helyeken, ahol kevés eszü és kisműveltségü emberek forgolódnak. És hol nem forgolódnak ők? Ők, a tiszteletreméltó többség egyelőre. Talán ezer évig még. Mindössze ennyi időt kell kivárni s akkor minden ilyen

felbukkanó antiszemitizmust meg lehet torolni. Ma még nagyon sokan vannak, tiszték és civilek, akik ezt kiabálják:

— Zsidók! fel a kézzel!

Mi viszont azt mondjuk: zsidók! fel a fejjel! Ne higyjük el, hogy ez megtörtént. Ha nem hisszük el, nem is kell megbocsátanunk.

*

Makay Bélát egy sajtóper oldalbafurta, ahogy hadihajókat szokás és elsülyesztette. Mint utólag kiderül, a kultuszminiszterium még így meglékelve is nagyon értékesnek tartotta a kitűnő embert és ki tudott találni a számára egy olyan helyet, ahol érvényesítheti felekezeti szája izét. Noha kifelé a dolog úgy néz ki, mintha semmi, de semmi köze nem volna a felekezethez. A tankönyvek engedélyezése körül van a nagy férfiú elfoglalva. És a Szent István-társulat könyvei azóta ellepik az iskolákat. És a kongregációs tanárok kapnak tankönyv-engedélyt és a liberálisok nem kapnak. Makay tovább működik tehát Barkóczy báró örömére. És hogy Barkóczy báró kinek az örömére működik, azt majd csak később fogjuk megtudni. Mert hogy ezek a kultuszminiszteriumi tisztviselők annyira szabadkezűek volnának, azt mégse akarjuk elhinni. Vagy ha azok, akkor nem látjuk be, miért kellett még a kultuszminiszteri állást is rendszeresíteni. Fölöslegesnek látszik.

Tanítóképzés.

Érdekes írás fekszik előttünk. Nagy, nehéz kérdést bolygat. A nyilvánosság elé kívánczik, amelyet elzárni tőle nincs okunk. Felekezeti közéletünkben az írója egyénileg is értéket képvisel, szava tehát meghallgatásra tarthat számot. De mi még nem azonosítjuk magunkat véle. Szakkérdésről lévén szó, inkább egy kis diskussziót teszünk lehetővé, hogy azután abból szűrődjék le a tulajdonképeni teendő.

Az izr. tanítónőképző régóta aktuáli sügyének legalább ideiglenes megoldását ajánlja a javaslat. A módját is megjelöli s éppen ez benne a bökkenő. Mert hogy az izr. tanítónőképző — részben a zsidóérzésű nevelőhiány megszüntetése, részben pedig felekezeti iskoláink vallásos szellemének erősítése végett — szükséges: az egyáltalán nem vitás. Ennek létesítése érdekében — ezt a javaslattevő is tudja — az Egyenlőség évek óta küzd, sajnos, mindössze annyi eredménnyel, hogy az intézmény számára szükségessé váló tantermek és egyéb helyiségek a pesti izr. nőegylet leányárvaházában rendelkezésre állanak. De persze a tantermekhez tanerők s az intézmény költségeinek fedezete is kellene. Csakhogy éppen ez az, ami hiányzik.

A javaslattevő ezen a hiányon akar segíteni. A törekvés természetesen nekünk is nagyon szimpatikus, de a gondolat és a terv, amit e végből hozzánk juttatott, radikális voltával, hogy őszinték legyünk, minket is meglepett. Azt mondja a szóban forgó írás, hogy „*az orsz. izraelita tanítóképzőt ideiglenesen, vagyis addig, amíg egyfelől az izr. tanítóképzésben a tultermelés, az izr. tanítónőképzésben pedig a hiány, illetőleg az utóbbi intézmény végle-*

gesítésének akadályai megszűnnek, úgy amint ma van, kizárólag az izr. tanítónőképzés szolgálatába kell állítani.“

Ennek a tervnek a megvalósítása tehát azt jelentené, hogy az orsz. izr. tanítóképző egyelőre szüntesse be a a férfitanítók képzését és egyes-egyedül a zsidó vallásos szellemben nevelt tanítónők képzésével foglalkozzék.

A javaslat megokolásában első sorban a zsidó nevelőhiányra mutat rá. Fejtegeti ennek főképpen az uri zsidó családoknál észlelhető, különben közismert, sokszor elmondott hátrányait és azt a nevezetes szerepét, mely a kitéréssek és hite-hagyások szaporodásának előidőzésében jut kifejezésre. Nagy nyomatékkal hangsúlyozza, hogy a zsidó szellemben képzett tanítónőknek általában a zsidó iskolák leányoktatásában és nevelésében, de osztatlan iskolákban, vagy ahol a tanítónőket a zsendőbb fiugyermekek oktatásával is foglalkoztatják, a fiugyermekek alapvető vallásos ismereteinek és szellemének megszerzésében is ogy nevezetes föladatuk jut, melynek teljesítésére megfelelő módon maguknak is képezve kell lenniök. Eddig az álláspont teljesen a miénk s azt hisszük, mindazoké is, akik e kérdéssel eddig foglalkoztak.

Az indokolásban a novum csak ezután következik. Ez fejti ki, hogy az orsz. izr. tanítóképző a férfi tanítóképzést egyidőre minden hátrány, minden komolyabb ártalom és következmények nélkül megszüntethetné. A föl fogás tagadhatlanul érdekes, bár, mint mondottuk, meglepő. A megokolás e része ugyanis azt mondja, hogy a zsidó férfi tanítóképzésben már ma is a tultermelés eredményeivel kell számolnunk. Sok okleveles zsidó tanító jár kenyér nélkül, vagy pedig oly kereseti forrásokból tengeti életét, amelyekhez a tanítói képesítés megszerzése nem szükséges. Állami vagy politikai községi iskolákban — az uralkodó áramlatok folytán — foglalkozást ezek nem igen kapnak s nem is igen kaphatnak. Sulyosbitja, sőt egyenesen válságossá teszi a helyzetet az, hogy a zsidó felekezeti iskolák nem szaporodnak. Ellenkezőleg, a kötelezően ingyenes népoktatás meghonosítása az eddig fennálló zsidó elemi iskolák egy nagy részének létalapját is megingatta. A kis népességű iskolák bezáródtak és egyre kevesbednek, kisebbek nagyobbak állami kézre kerülnek, amelyek átveszik ugyan az állásban levő tanítókat vagy egy részüket, de ezek utódait már nem kizárólag a zsidóhitűek közül fogják választani. Arra, hogy újabb zsidó népiskolák keletkezzenek, nincs remény. Tehát a tultermelés arányai a mai státus mellett is a növekvés veszedelmével fenyegetnek. Ha ehhez még hozzávesszük azt, hogyha az orsz. izr. tanítóképző, amint hivatása rendeli, tovább is az eddigi mértékben, vagy talán még ennél is nagyobbban fogja képezni a zsidó férfi tanítókat, akkor egy pár év alatt a megfelelő álláshoz jutni nem tudó zsidó férfi tanítóknak oly tömegével fogunk rendelkezni, amely egyenesen aggasztó, mert az okleveles zsidó proletáriátust fogja növelni.

A kép így megfestve, ijesztő, de a javaslattevő állítja, hogy teljesen és tökéletesen való. Éppen azért ajánlja, hogy az általa fölvetett tervvel foglalkozzunk. Két irányban lehetne evvel használni. Ha az orsz. izr. férfi tanítóképzőt ideiglenesen a zsidó tanítónőképzés szolgálatába állítanók, akkor egyfelől megszüntetnők, vagy redukálhatnók a zsidó férfi tanítóképzésben a tultermelést s a belőle képződő proletáriátust, másfelől pedig a zsidó tanítónőképzés megeremtésével új bástyákat emelnénk hitéletünk számára.

Igy beállítva a kérdés megszivelésre méltó. Érdemben szóljanak hozzá azok, akiknek ez hivatásuk.

GYÖNGYSZEMEK A TALMUDBÓL és a MIDRÁSBÓL.

Írja: Szabolcsi Miksa.

Az Ur közlékenynek teremtette az embert.

— A mester álma. —

— Üzenetet küldött nékem az Ur. Legfőbb angyal hozta és szférák zenéje közben adta elő. Kedveltje vagy — így szólt — Atyánknak az égben. Látta cselekedeteidet, tudja szándékaidat. Meghagyta, hogy kérdést intézzek hozzád, akarsz-e gyönyörködni a mennyek elképzeltetlenül felséges voltában? Ha kívánod, — ezt parancsolta a világ Ura, — kapjalak szárnyaimra és vigyelek az égi seregek honába.

— És elmondhatom-e azután itt lenn ember-társaimnak, miket láttam az égben?

— Az égi gyönyör csak tenmagadnak szól, másoknak nem szabad azt megismerniök még előadásod nyomán sem.

— Magamba zárjam, ami felségeset látni fogok: ez lehetetlen. Ez nagyobb kin volna nekem, mint amilyen nagy volna a gyönyör, melyet az Ur trónjának látása nyújtana. Nem megyek veled. Tudd meg, hogy az Örökkévaló közlékenynek alkotta az embert. Ami felségeset látunk, ami nagyot megtudunk, csak azért tesz boldoggá, mert tovább adhatjuk. Az embernek emberre van szüksége, hogy közölje vele, ami lelkét eltölti. Különben nem izgat a tudás és a legszebbnek a látása is inkább gyötör, mint örvendeztet. Te ezt persze nem érted, mert csak angyal vagy és nem ember.

*

A legnehezebb.

Rabbi Jehósua ben Lévi tökéletes ember volt.

— Miben mutatkozott az főképen?

— Abban, hogy igazán tudott örülni társai örömének.

(Valamely idegen költőben ezt a megkapó sort olvastam egyszer erről a témáról. Hogy részvéttel legyünk embertársunkkal a szerencsétlenségében, arra elég embernek lennünk, de, hogy igazán örvendjünk örömének, arra angyaltól kell szívet kölcsönözni. Persze csak olyan örömről van szó, mely őt is, a mással örvendezőt is érthette volna, de kikerülte a szerencse és társához szegődött. Hogy ilyen esetben is őszintén tudjunk örvendeni más örömének, ahhoz tényleg földi salaktól megtisztult embernek kell lennünk, vagy a költő szerint angyaltól kell szívet kölcsönöznünk.)

*

Kár a tudományért.

Anyag nélkül, igaz, házat nem építhetünk, de csupán csak anyag azért még nem ház. Sőt,

amilyen öröm a ház, annyira kellemetlen a szanaszét heverő téglá, cement és gerenda.

(A tudósról szól a példalódzás, kiből hiányzik az értelem. A tudomány, amit beszerzett, nem más, mint anyag, melyből alkotni nem tud és mely neki is, környezetének is inkább boszantására van, mint hasznára.)

*

Kérdés.

Hütlén papra így rivalt rá egyszer Sammái, a szigorú:

— Hogy van az, hogy nem ismered házi-uradat?

(A pap isten házában lakott).

*

Az asszony.

A ragyogást szereti, csecsebecsére vágyik az asszony. Milyen csekélység az, ahhoz képest, amit ő ad nekünk. Házat, mely nála nélkül nem az; otthont, melyet egyedül csak ő tesz azzá. Bizodalmunkat tőle nyerjük, megnyugtatni csak ő tud és élni is csak vele együtt érdemes.

*

Ha igazán méltatni akarod a jó asszonyt, látnod kell őt otthon, övéi körében. De jaj a férjnek, kinek feleségéről így szólnak az ismerősök: Hja! ha otthon olyan volna, amilyenek mások látják!

(Más szóval: a jó asszony otthon jó, övéinek jó; a hamis asszony csupa jóság mások előtt; de jaj szegény férjének és Istentől vert házának.)

*

Nem mondom, hogy azt válaszd barátodul, kit feleséged ajánl, azt azonban tanácsolom, hogy akitől a feleséged óv, az iránt tartózkodóan viselkedjél.

(A talmud szerint a nő nagyobb emberismerő, mint a férfi.)

*

Nem bánom, akárhogy fogadjátok munkámat, ha büszke rá a feleségem, érdemes volt dolgoznom.

*

A férj szól: Hál' Istennek, hogy megszerztem, amire szükségünk van.

A feleség szól: Az nem elég, hogy megszerzted. Meg is kell mutatni a szomszédoknak. Ez a fő.

*

Külömbőség.

Rabbi Jochanan idejében a mesterek vezért akartak adni a népnek, kit az nem akart. Kiváló ember volt és a nép boldog lett volna kormányzása alatt. Rabbi Jochanan azért azt vélte, erőszakkal is meg kell választatni. Aki a népet

szereti, mondotta, akarata ellenére is jót tesz vele. Mert a nép maga nem mindig tudja, mi válik javára. A népet vezetni kell és a jót, ha másképp nem lehet, rá kell erőszakolni. Elfordul tőle, igaz, de csak azért, mert nem ismeri. Olyan, mint a gyermek, ki fél az iskolától, mert nem tudja fölfogni, mi jó származik belőle rá nézve.

Rabbi Simon ben Lákisnak más volt a nézete. Az erőszak, — ez volt az ő fölfogása, — mindig kerülendő. Erőszakkal jót sem szabad tenni.

Rabbi Jochanant bántotta, hogy ép Lákis fia óvja őt az erőszaktól. De nem szólt, hanem csak végig nézett társán.

— Ertelek — felelt e nézésre — Rabbi Simon. Körülbelül azt akard mondani, hogy az összes mesterek egész életükben nem követtek el annyi erőszakot, amennyi hajdanában egymagamtól tellett egyetlenegy napon. Ez igaz. De az is igaz, hogy most itt vagyok, mester vagyok, csak úgy, mint te és szemrehányást soh'sem tehetél, hogy egyetlen vonás is maradt bennem, mely hajdani piráta életemre emlékeztetett volna. De ha itt is csak úgy dolgoznak, mint ott, miért hagytam ott csapatomat? * Szellem, hidd el nekem, ott is volt. Erőszak, mint most tapasztalom, itt is van. Mi hát a különbség?

Felelt Rabbi Jochanan:

— El vagy keseredve, társam és ez zavarja éles ítéletedet. Mert nagy ám így is a különbség „ott“ és „itt“ között. A te hajdani körödben a szellem arra való volt, hogy szolgálja az erőszakot. Nálunk megfordítva áll a dolog. Épen azon vagyunk, hogy segítségül hívjuk az erőszakot, hogy szolgáljuk vele a szellemet.

* Rabbi Simon ben Lákis romantikus életrajzát elmondottuk már ezekben a lapokban. Banditacsapat élén állott, mikor egy napon sziklabérc tetejéről csodaszép nőt látott fürödni a hegy lábánál elhuzódó folyóban. Simon nem sokat teketóriázott, perc alatt lehányta ruháját és egy merész ugrással a fürdőző alak mellett termett. De mily nagy volt csalódása, midőn észrevette, hogy akiért a veszedelmes ugrásra szánta el magát, nem is nő, hanem a nagy szépségéről is híres hosszuhaju, szakálnélküli Rabbi Jochanan. — Szépséged nőnek való! — szólította meg a fürdőzőt a rablóvezér. — Hát még ha olyan erős volnék hozzá, mint te, — felelt hizelegve Rabbi Jochanan. Mennyi tudományt szerezhetnék én akkor! — Olyan nagyszerű dolog az a tudomány? — A tudománynál nincs nagyobb gyönyörűség. — Mégis csak nagyobb öröm a férfinak egy igazán szép asszony. — Annyira rabja vagy a szépségnek? Tudod mit, jöjj velem, térj az én utamra. Én, — úgy mondd, — szép vagyok. Nos, akit nőül adok hozzád, nálamnál hasonlíthatatlanul szebb. És Rabbi Jochanan elvitte magával Simon ben Lákist. S kezdte tanítani, mint egy iskolás gyermeket. S Simon tanult. Mert halálosan beleszeretett Rabbi Jochanan nőtestvérébe, ki később nejevé is lett. Kitarásának, éles fölfogásának nem volt mása a tanítványok közt. És Simon ben Lákisból, a banditából lett Rabbi Simon ben Lákis, Izrael mestere, Rabbi Jochanan híres társa. (A talmud mesterei rendszeresen kettesével jelennek meg a porondon. Meg volt mindegyiknek a szűkebb párja. Ezek a párok mindig együtt voltak, tanultak, vitáztak. Gyarapították egymás tudományát, élesítették egymás eszét. Az ilyen társra nagy súlyt helyeztek a régiek, nagyobbat még, mint a mesterre.)

*

Emberismeret.

Irjátok meg szülőhelyemnek — szólt Lévi bar Sziszi, a nagy prédikátor, — hogy beszédemben akadoztam és hogy a közönség elégedetlenül távozott. — Mester! szólt erre az egyik tanítvány, hisz a mai nap a te diadalod napja. És felelt Bar Sziszi: Enyéim itt vannak melletttem, akik otthon maradtak, irigyeim. Azokat akarom kibékíteni.

*

Nem furcsa ez?

Odaadással szolgáltam társaim érdekeit, kedvükben jártam és megverekedtem értük minden ellenségükkel, de nem vettek rólam tudomást. Ellenük fordultam, kemény öklömet mutattam nekik s ime, lásd, megtettek föllebbvalójuknak.

*

Elterjedt vétek.

Hollók étkéül szolgáljon az az ember, kinek módjában volt segítségére sietni bajba jutott embertársának, de ezt megcselekedni elmulasztotta.

(Szól a kommentátor: Tartozik ez olyan emberre is, ki hallja felebarátja leszólását és nem emel szót védelmére, annak ellenére, hogy tudja, hogy ösmerése arra a gyalázásra rá nem szolgált.)

*

A Prédikátor jellemzése.

A mester kérdez: Hány könyv maradt ránk Salamon királytól?

A tanítvány felel: Három. Sir-Hasirim (Énekek Éneke), Mislé Selómó (Salamon példabeszédei) és Kóhelet (A prédikátor).

A mester kérdez: Miért adod elő ilyen sorrendben?

A tanítvány felel: Mert valószínű, hogy ilyen sorrendben keletkezett e három munka. Salamon király fiatal korában megírta Sir-Hasirimet, férfi korában Mislét és öreg korában Kóhelet könyvét. Az ifju dalol, a férfi bölcselkedik, az öreg ember semmivel sincs megelégedve, zsémbel és kellemetlenkedik.

*

A sakencibi asszonyok mondásaiból.

(Sakencib babilioniai város, melyről a talmud révén annyit tudunk, hogy asszonyai kiválóan okosak, férfiai nagy gunyó-ódók voltak.)

A hazugság, melyet kimélet diktál, igen sokszor jobb és nemesebb emberre vall, mint az igazmondás, mely könyörületet nem ismer.

*

Aki a gyászidő lefolyása után hozakodik elő részvételével, úgy cselekszik, mint a bolond orvos, ki föltépi a beteg hegedő sebét, csak azért, hogy megmutassa, milyen szépen tudja ő azt bekötözni.

HIREK.

A felekezeti iskola utjában.

Az északnyugati vármegyékben lakó orthodox zsidóság vezetőinek álláspontja még a közelmúltban is nagyobb részt az volt, hogy nem kell világi iskola. Az ő fölfogásuk szerint a chéder is: megteszi s éppen elegendő, sőt kívánatos. Ismeretes, hogy evvel a fölfogással szemben mily nehéz volt annak idején az Orsz. Izr. Közalapnak megteremtenie az észak-keleti vármegyék első és egyetlen zsidó népiskoláját: a körösmezeit. Szinte házalni kellett vele, míg akadt község, amely befogadására mert vállalkozni. Ugocsában, Beregben, Máramarosban ma is ez a helyzet. A körösmezein kívül egyetlen zsidó népiskolájuk sincs. De a körösmezei, úgy látszik, utat tört. Fényesen vált be. Kulturát csinált és a vallásosság nemes érzelmeit is becsülettel szolgálta. Ennek a tudata immár terjed abban a nagy zsidó népességű három vármegyében, amelyben legnehezebben hódít a kultúra.

Erre következtetünk abból a tényből, hogy a beregszászi orth. zsidó hitközség, melynek elnöki székébe a világi műveltséget is megbecsülni tudó, *Katz* Jakab került, a világi ismeretektől nem idegenkedő, sőt ezekben is számot tevő előjárósággal karöltve elhatározta, hogy a község talmud-tóra iskoláját, mely eddig is négy okleveles tanerőt foglalkoztat, a saját költségén nyilvános népiskolává alakítja át. Nagy fordulat ez avval az idővel szemben, amikor *Mezey* Ferenc dr., mint a Közalap titkára, a máramarosszigeti orth. papnak fűt-fát ígért s szabadkezet kínált a vallásoktatás terén, csak hogy a Közalap nyilvános népiskolájának létesítésébe beleegyezzen. Ma, ime a beregszászi zsidók maguk állanak elő s azt mondják: minden külön segítség nélkül, a magunk erejéből csinálunk világi iskolát, amely természetesen a vallásos képzésre is megfelelő gondot fog fordítani.

Mivel a zsidó népiskolák rendszeren a magyarosodás és a magyar nemzeti érzés fejlesztői, terjesztői — azt hinné az ember, hogy amikor a szóbanforgó észak-keleti vármegyéknek a világi kultúra befogadására nagyobb részt megközelíthetlenné tetsző zsidósága régi álláspontjából enged és oly föladatra kíván vállalkozni, mint a többi 450 zsidó népiskola: akkor a világi kulturának hivatásos képviselője sietve ragadja meg az alkalmat, hogy a terv megvalósítását, testet öltését minden rendelkezésre álló eszközzel elősegítse.

Bereg megyében nem ez történik. A magyar kultúra exponense, a tanfelügyelő, mint sajnálattal értesülünk, a népiskolája számára működési jogot kérő beregszászi hitközség képviselői előtt előre kijelentette, hogy a megyei közigazgatási bizottságban, amely e kérdésben dönteni az első fórum, ellene lesz annak, hogy a beregszászi hitközség felekezeti népiskoláját megnyithassa. Ez az álláspont annál inkább érthetetlen, mert hiszen a nyilvános népiskola — nem zugiskola s hogy azzá ne is válhasson, arra nézve elég biztosíték többek között a beregszászi hitközség iskolaszékének elnöke, *Kertész* Ede dr. kir. törvényszéki bíró.

A tanfelügyelő, *Szentpéteri* Endre, ezen álláspontja azoknak kedvez, akik félnek a világi és a magyar kulturától, holott neki, mint e kettő képviselőjének, azt kellett volna számba vennie

1) hogy Beregszászon a zsidó népiskola működésének lehetővé tételével a chéderek anyagát és létjogosultságát segíti redukálni;

2) hogy a zsidó népiskola létesítésével a zsidó tanulók és tananyaguk koncentrálható, tehát fölösleges az állami elemi iskolai oktatás után vallásoktatás címén még naponta 2—3 órára iskolába fogni a gyerekeket, hiszen

a vallásos oktatás ott a zsidó elemi népiskolában könnyebben és rövidebb idő alatt is eredményesebben végezhető.

Végül harmadszor figyelembe vehette volna, hogy az áll. elemi iskolákban ugyis folytonos tulzsufaltságról panaszkodnak, tehát bennük a tancél is inkább elérhető, ha a tanuló-anyag megoszlik. De különösen arra kell tekintettel lennie, hogy Beregszászon oly zsidóság, amely nem szívesen vállalkozott a világi kultúra terjesztésére, most a saját erejéből kívánja ezt a nagy és nemes feladatot oly módon teljesíteni, hogy vallásos lelki szükségleteinek is eleget tehessen s evvel az északnyugati vármegyék elmaradtabb zsidóságainak követendő példát nyújtson.

A tanfelügyelő urnak, a világi és magyar kultúra hivatásos képviselőjének, Beregszászon nem az a föladata, hogy utjába álljon a zsidó hitközségi népiskola megnyitásának, hanem ellenkezőleg az, hogy ennek a szándékának a megvalósítása elől még azokat az akadályokat is félre-gördítse, amelyeket netalán más oldalral háritának eléje.

— **Tkats Mór örömei.** *Tkats* Mórnak, a szegény, sokat próbált asztalosnak, akinek kiutasításáról, családjától való elszakításáról ismételtlen megemlékeztünk, sőt, mert nézetünk szerint a határrendőrség jogosulatlan zaklatásával állottunk szemben, a belügyminiszterium vezetésével megbízott minisztereinknél, *Khuen-Héderváry* Károly grófnál is eljártunk az érdekében, a héten két örömnappja volt. Az első az, hogy rátalált a családjára, mely a multheti lapközleményekből megtudta, hogy a családfő, *Tkats*, Budapesten tartózkodik. A család valamely galíciai faluban olvasta a hirt és az érettük futkározó családfőnek életjelt adott magáról. A másik öröm pedig, ami egyuttal az igazság diadala is, avval érte *Tkats* Mór, hogy a belügyminiszter — 9 nappal az előtte tett panasz után — *megsemmisítette a kiutasítási parancsot*, amelynek jogosulatlan voltáról a bekért s időközben beérkezett iratokból meggyőződött. A határozatot a belügyminiszter telefonon közölte a határrendőrséggel s így mi sem állja utját annak, hogy *Tkats* Mór és családjára — a megpróbáltatás után — újra visszatérjenek Sztropkóra. *Khuen-Héderváry* gróf miniszterelnök belügyminiszteri minőségében így igazán szavának állt s a jogtalanságot, mely tudomására jutott, pillanatig sem tűrte, példát statuálván a jövőre más hasonló esetek megítélése dolgában.

— **Aranylakodalom és százezer korona.** *Leopold* Sándor községkerületi elnök, felekezeti közéletünknek, ugyszólván legrégibb előharcosa, a héten ünnepelte nejevel, szül. *Kron* Ottiliával aranylakodalomát. Az öreg ur, aki ma 80 éves és polgári foglalkozására nézve földbirtokos, mélységes vallásos és világi ismeretek fölött rendelkezik, amelyek a magas nivóju kulturérzékét átörökítették családjába. Irástudó, tollforgató ember, a közéletnek a polgári és megyei életben is fáradhatlan munkása. Mostani ünnepe is a legszélesebb körben nyújtott alkalmat a tisztelet és megbecsülés megnyilvánulására. Az aranylakodalmon *Baranyamegye* és *Szegszárd* város -urai, nagy érdeklődő rokonság jelentek meg. *Perls* Ármin dr. pécsi, *Ungár* Simon dr. eszéki és *Rubinstein* Mátyás dr. szegszárdi főrabbi pedig azokat az érdemeket méltatták, melyeket a jubiláns a város, a megye és a felekezet közéletében szerzett. A jubileumot az örömpár avval is nevezetessé tette, hogy szívük nemes érzelmeinek tanujelül különféle jótékony célokra összesen 100,000 (százezer) koronányi alapítványt tettek.

— **A cionista organizáció.** A bazeli cionista kongresszus megválasztotta szűkebb akció-vezető bizottságát, amely folyó hó 16-ikán és 17-ikén tartotta meg első ülését. Elnökévé a szűkebb bizottságnak, amit mint várható eredményt előre jelentettünk, *Warburg* professzort és

helyettes elnöké *Jacobson* drt választotta meg. *Wolfsohn* az eddigi elnök tehát visszavonult, bár a mozgalom vezető bizottságának tagja maradt. Az új elnökválasztás azt jelenti, hogy a cionistamozgalom vezető bizottságának székhelye ismét változik. Az első székhely Bécsben volt, mert a mozgalom-vezető szűkebb bizottság elnöke, bold. *Herzl* Tivadar dr. ott lakott. Azután Köln lett a székhely, mivel *Wolfsohnt* a második elnököt, polgári foglalkozása oda-kötötte. Most, mint elhatározták, Berlin lesz a székhely. Oka az, hogy *Warburg* professzor a német császár városban visel tanári állást. Az áthelyezés október 1-én történik. A nagyobb mozgalomvezető bizottság első ülése nov. 4-ikén már Berlinben fog lefolyni.

— **Ami az orosz érdekek ellen irányul.** A nisni-novgorodi Péter-Páli vásárról a rendőrség 500 zsidó kereskedőt utasított ki, illetőleg meghagyta nekik, hogy 12 nap alatt rendezzék ügyeiket és távozzanak. A nationalista orosz kereskedők szövetsége, melynek tagjai a legvehemensebb oroszvédők, ennek hírére táviratot intézett Stolypin miniszterhez, amelyben rámutatott arra, hogy a zsidó kereskedők kiűzése mily káros az orosz kereskedelemre meg az orosz iparra és kijelenti, hogy a zsidók megrendszabályozása címén foganatosított intézkedések tulajdonképpen az orosz érdekek ellen irányulnak. Mindezek alapján a nationalista orosz kereskedők szövetsége a kiutasítási parancsnak azonnali visszavonását kéri. Jellemző egy dolog. Mikor a saját érdekeik védelméről van szó, akkor az orosz nationalisták azt is meg tudják bocsájtani, hogy valaki zsidó, sőt elismerni hajlandók, hogy az a zsidó valójában orosz és orosz nemzeti munkát végez.

— **A szabadkai klerikális talmudisták.** A szabadkőmivesek, mint állítólag titkos társaságok tagjai ellen senki sem dörög hangosabban, mint a klerikálisok. A közelmúltban adták ennek nagyon hangos példáját népgyűlésen és képviselőházban. De arról bölcsen hallgatnak a klerikálisok, hogy amit ők fölháborodva bélyegeznek meg, azt, ha módjuk nyílik rá, sokkal nagyobb szívóssággal és bántóbb formában követik el. Példa rá a szabadkai klerikálisok, akik zárt talmudestélyeken szívják magukba a gyűlöletet — ellenkezőjét a felebaráti szeretetnek, amit ők, mint magukat kivételeseknek tartó keresztények, a szent meggyőződés hevével egyedül tartanak hirdethetőnek. A szabadkai klerikálisok az ő talmudestélyeiket minden hét szerdáján tartják egy vendéglőben, ahol a kongregáció is ülészik. A külön szobába csak a hívők mehetnek be — más nem, még a pincér sem. Ezeken a talmud-estélyeken egy Gauder István nevű káplán az előadó, aki egy direkt ily célra meghamisítva fordított talmudból olvas föl részleteket, úgy, hogy minden mondat után pihenőt tart, hogy a titkos társaságnak féktelenül izgató, sértő megjegyzései megtételére alkalmat adjon. A klerikális talmud-estélyekre meghívókat küldenek szét, válogatott embereknek. E meghívókra annyira vigyáznak, hogy a szabadkai Szent Antal-nyomdában, ahol egy siketnéma nyomdászszal szedetik ki, megbízott emberek jelenlétében nyomatják s osztják szét. S ami különös, ily meghívót kap és ennek folytán részt vesz az izgató talmudestélyeken két rendőrkapitány, több városi tisztviselő, két bíró, ügyvéd, mérnök, néhány tanító és gymn. tanár. Szép kis kulturkép! De közigazgatási szempontból is érdekes, hogy rendőrkapitányok és bírák jelenlétében bántatlanul lehet izgatni egy törvényesen bevett vallásfelekezet ellen, titkos társaságban! A nevezetes kulturképről egy vidéki lapban hosszabb cikket olvastunk, anyagunkat abból meritettük.

— **A kecskeméti ünnepi istentiszteletei.** A földrengés tudvalevőleg súlyos károkat okozott a kecskeméti hitközségnek. Szép templomának kupoláját kifordította

helyéből és az istenházát teljesen alkalmatlanná tette az istentiszteletek megtartására. A közelgő nagy ünnepek alkalmából tehát a szabad ég alá szorultak volna fohászos ajkukkal, melyen a csapás után buzgóbb lesz a könyörgés. Hogy így az idő viszontagságainak még se legyenek kitéve, a hitközség földött helyet keres az ájtatoskodóknak. Ez ügyben tartott rendkívüli közgyűlésén elhatározta, hogy a templom udvarán nagyobb méretű *sátort* épít, amelynek jobb oldalán a nők, bal oldalán a férfiak fognak elhelyezkedni. A költségeket az ülőhelyek áraiból fedezik. Az ülőhelyeket eddigi sorrendjükben jelölik ki a tagok számára. A közgyűlés az imarendet és egyéb szükséges közbiztonsági és hygienikus szabályokat is megállapította.

— **Chachambasi-választás Jaffában.** A jaffai török zsidók — szefardok és askenázek egyaránt — rég foglalkoztak azzal a gondolattal, hogy chachambasit választanak, aki egyfelől az ottani szefard zsidók vallásos feje, másrészt az összes jaffai ottomán zsidók képviselője lenne a hatóságokkal szemben. A választás ügyében f. hó 6-án a szalonikii chacham-basi, rabbi Jakob Meir ő excellenciája, a török császárság főrabbijának követe elnöklete alatt ülés volt. A választás megejtéséhez Kuk A J jaffai askenáz főrabbi is hozzájárult. A három jelölt közül, akiben megállapodtak, *Usiel* Bencion jeruzsálemi chachamot választották meg a kiküldöttek, nevezetesen a waad-háir (városi gyülekezet), a zsidó koloniák és az ottoman zsidók bizottságának képviselői. A választás egyelőre egy évre szól. A jaffai chachambasi évi 6000 frank fizetést kap. Az új pap Jeruzsálemben született. Beszél franciául, héberül, arabul, törökül és a hatóságok előtt nagy a tekintélye. A mi szempontunkból azért is érdekes és figyelemre méltó ez a választás, mert a *különböző pártórnyalatu szentföldi zsidók választottak benne közös képviselőt* Minálunk ilyesmit az orthodox központ lelkiismereti kényszerként utasítana vissza és kigyót-békát kiabálna miatta. Pedig hát a szentföldet a világi képviselőlet dolgában nálunk is el lehetne példaadónak fogadni.

— **Papiktatás.** Az esztergomi hitközség augusztus hó 31-ikén iktatja be tisztségébe új papját, *Spiegel* Ármin drt. Az avató beszédet *Blau* Lajos dr. rabbiszemináriumi tanár fogja mondani.

— **Templomavatás.** A nagyszentmiklósi hitközség új templomot építettett, amely a napokban elkészül. A templomépítő bizottság az avatás napját szept. 10-re tűzte ki.

— **A magyar zsidó ifjak egyesülete,** mely tíz éves eredményes munkára tekinthet in már vissza, a tanév küszöbén ismét nagyobb erővel lát áldásos feladatait teljesítéséhez és az erőgyűjtés munkájához. Ez az eleven életet élő egyesület tudvalevőleg arra vállalkozott, hogy a főváros forgatagába vidékről került főiskolai ifjuságot megmentse a reá leselkedő veszedelmektől és attól, hogy az otthoni tradíciókat elfeledje. Gondoskodnak róla, hogy ébren tartsák benne azt a zsidó szellemet, mely otthon vette körül és gondoskodnak róla, hogy zsidó tudását gyarapítsa, hogy továbbá a zsidó rituálénak megfelelően étkezhessen az egyesület menzájában. Az önképzésre a társas érintkezésre nyújtanak módot, tanfolyamokon, tudományos és irodalmi előadásokon, vitaestélyeken, ismeretterjesztő felolvasások és ünnepélyek révén. Chanuka ünnepélyein serlegbeszédet mondott Schächter Miksa dr, Bacher Vilmos dr, Alexander Bernát dr. és Bakonyi Samu dr. tehát a világi, egyházi, tudományos és politikai élet kitűnőségei. Menzáján, mely amugy is olcsó, az elmúlt évben 40 szegénysorsu egyetemi hallgató ebédkedvezményt kapott. Olvasó és előadó termei egész nap nyitva állanak — ahol folyóiratok és könyvtár állanak rendelkezésre. A sokat nyújtó egyesület igazán minden irányu támogatást nemcsak egyesek, hanem testületek részéről is megérdemel. A rendes tagok, középiskolát végzett zsidó ifjak évi 4 K tagdíjat fizetnek. Az alapító tagsági illetmény 100 K, a pártoló tagok évi járandósága 5 K. Az egyesület szépen berendezett helyiségei a Szentkirály-u'ca 1. sz. alatt találhatók.

-- **Halálozások.** *Kanitz* József kir. tan. a budapesti iparbank vezérigazgatója, ki gazdasági életünk egyik jelentős tényezője volt és mint ilyen a társadalom és a közélet vezetői részéről közbecsülésben részesült, elhunyt. Papi familiából származott. Dédapja, *Kanitz* újvidéki rabbi volt és annak fia, az elhunyt nagybátyja, *Kohn* Sámuel dr. pesti főrabbi tanítómestere, szintén viselte ezt az állást. Egy másik *Kanitz* rabbi a hazáért vértanuhalált halt a szabadságharcban. A zsidó érzelmek átöröklődtek az utódokra. A megboldogultnak testvére *Kanitz* Géza, többször állott ki párbajra a zsidó név becsületeért. A megboldogultat csütörtökön temették nagy részvétellel. Értékes életet, melynek az áldozatkészség egyik jellemző vonása volt, *Hevesi* Simon dr. pesti rabbi méltatta. A belvárosi Kör nevében *Heinrich* Alajos, az iparbank képviselőjében pedig *Márkus* József, volt főpolgármester, orsz. képviselő bucsuztatta. A rákoskereszturi temetőben a belvárosi kisiparosok nevében *Papp* József mondott neki istenhozzádat. Koporsójára *Khuen-Héderváry* Károly miniszterelnök, *Tisza* István gróf stb. tettek koszorút. Végtisztességén *Odescalchy* Hugó herceg, *Székely* Ferenc udv. tanácsos, vezérigazgató és sok más kitűnőség jelent meg.

Adler Ernő jogszigorló Nagykárolyon 24 éves korában elhunyt. *Adler* Adolf dr., az ottani hitközség egyik oszlopos embere, a függetlenségi párt elnöke és hivatalos lapjának szerkesztője egyetlen fiát veszítette el benne. A megboldogult nagy írói készséggel rendelkezett. Éveken át irogatott s így is ismertté tette a nevét. Emellett részt vett egy nagykárolyi takarékpénztár alapításában, melynek felügyelő-bizottsági tagja volt. A szép reményekre jogosító ifjút, ki hosszú időn át betegeskedett, f. hó 23-ikán temették nagy részvétellel. De legmegkapóbb volt az az élő virágkoszoru, melyet a szülők az udvarban levő virágkörönd összes virágaiból kötettek, annak jeléül, hogy a megboldogult elvitte tőlük az élet összes virágait s nagy mérhetlen pusztaságot hagyott a számukra. Tisztelőitől és hozzátartozóitól *Fürth* Ferenc főrabbi szívhezszólóan bucsuztatta.

Az újpesti izraelita hitközség előjáróságát érzékeny veszteség érte. *Klein* Ármin, a hitközségnek negyedszázadon át volt buzgó és lelkiismeretes templomatyja és hat év óta fáradságot nem ismerő, nemes gondolkodású kultuszelőjárója, f. hó 14-én váratlanul elhunyt 73 éves korában. 15-én délután 4 órakor temették a gyászházból, ahonnan előbb a templom udvarára vitték, ott a nagyszámú közönség őszinte megindultsága mellett méltatták érdemeit, majd a szertartás végezte után örök pihenőre kísérték ki az újpesti temetőbe.

A devecseri kereskedői kar egyik legtekintélyesebb tagja, *Széphegyi* Miksa gabonakereskedő a múlt héten elhunyt 57 éves korában. Devecser gabonakereskedelmének fellendülése egyenesen az ő nevéhez fűződik. Jólelkű, derék, talpig becsületes ember volt, aki mindenkor készséggel segített azon, aki hozzája fordult. A közügyek terén is sokat és önzetlenül dolgozott. Tevékeny részt vett felekezete életében is. A devecseri izr. hitközségnek 14 éven át elnöke volt. Temetésén a község képviselőtestülete is megjelent a nagy gyászoló közönség élén. *Linksz* Izsák dr. devecseri rabbi bucsuztatta el magas szárnyalású beszédben. Halálát özvegye, három gyermeke és kiterjedt rokonság siratja.

Böhm Jakab, 48-as honvéd életének 90-ik, házasságának 61-ik évében rövid szenvedés után e hó 3-ikán Keszthelyen meghalt. Az elhunytban a „*Böhm* Testvérek” kanaházi gőzmalom-cég tulajdonosai atyjukat gyászolják.

— **Jótekonyság.** *Kovács* Sándor Szolnokról 2 korona 4 fillért küldött címünkre, hogy tetszésszerűen zsidó jótekonyságra fordítsuk. Átadjuk az izraelita szünidei gyermektelepnek.

* **Szegény talmudista** polgárit végezne, melyik rabbi segitene ebben. Cim a kiadóhivatalban.

* **Keresek** egy jó családból való izr. nevelőnőt négy gyermekemhez, aki a tanítást elvállalja, a gyermekeket szereti és a magyar, német nyelvet teljesen bírja. Kérem ajánlatukat *Kohn Lipót, Kisbér* küldeni.

* **Egy kolozsvári** orth. izr. család 3-ik és 5-ik gimn. oszt. tanuló fiaihoz szigorú vallásos egyetemi hallgató correpetitor kerestetik; aki egyéb javadalmozáson kívül szállást is kap. Olyanok, akik a hébert is tanítani képesek, előnyben részesülnek. Cim: H. A. Kolozsvár, postrestante. Ugyanott egy izr. bonne két 10—12 éves leánykához kerestetik, ki egyéb házi teendőkhöz is ért. A gyerekek nyilván iskolába járnak.

* **Vallásos izr. kisasszonyt** keresek 6 éves leánykám mellé, aki a gyermeket a II-ik elemi osztályból levizsgáztassa, azonkívül a háztartásban is segédkezne. Lehetőleg arcképpel ellátott bizonyítványmásolat fizetési igények megjelölésével alanti címre küldendők. Jó bánásmód biztossítottatik. Az állás legkésőbb szeptember hó végéig töltendő be. Ábrahám Mórné Diód, u. p. Tövis.

* **Latinszakos tanár vagy tanárjelölt** kerestetik internátusi bentlakásra nevelő-correpetitorul. Kereskedelmi szakoktatásra képesek előnyben részesülnek. Ajánlatok: Zentai Diákotthon igazgatóságához küldendők.

Most jelent meg!

- HIRSCH SÁMSON „A zsidó szabath“
- RAFAEL
- ethikai, bölcsészeti, szociális és pedagógiai jelentősége**
- című művének magyar fordítása. — Ára 80 fillér.
- Kapható a fordítónál:
- Feldmann Sámuel, phil. és theol. jel.**
- Nagyvárad, Kolozsvári-ut 42.

Rögzítés előtt fél pohár Schmidthauer-féle

Igmándi

keserűvíz az elrontott gyomrot 2--8 óra alatt teljesen rendbe hozza. Használata valódi áldás gyomorbetegségeknek székrekedésben szenvedőknek. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fillér.

Pályázatok.

A hátszegi congr. izr. hitközség elnökségétől.

Pályázat.

A hátszegi congr. izr. hitközség a **kántori** állásra pályázatot hirdet.

Évi fizetése **1200 korona**, természetbeni lakás és a szokásos mellékjövedelmek.

Megválasztott kötelessége lesz az elemi népiskolában a hittanítást ellátni, sóchet ubódék legyen.

Pályázati határidő 1911 szeptember 6-ika.

Hátszeg, 1911 augusztus hó 24.

Dr. Vajna Farkas,
hitk. alelnök

A vasvári congr. izr. hitközség előljárástól.

Pályázat.

A vasvári congr. izr. hitközség ezennel pályázatot hirdet az **anyakönyvvezető-rabbi** állásra.

Javadalmazás: évi fizetés, az államsegélyt is beleértve, **2000 (kettőezer) korona**; a hitközség tetszése szerint, természetbeni lakás vagy 500 K lakbér, végül az itt szokásos mellékjövedelmek.

Pályázhatnak a budapesti rabbiszemináriumot végzett rabbik vagy a közeljövőben végzendő rabbijelöltek, akik magyar állampolgárok. A pályázati kérvények, a hitközség előljárástól címelve, f. é. szept. hó 15-ig adandók be. Az állás lehetőleg mielőbb elfoglalandó.

Próbaszónoklatokat csak a meghívandók tarthatnak, utiköltségeik megtérítetnek.

Kelt Vasvárott, 1911 augusztus hó 15.

Pártos Károly,
hitk. jegyző

Dr. Dénes Mór,
hitk. elnök

A jászladányi izr. hitközség előljárástól.

Pályázat.

Alulirott izr. hitközség 1911. október havi belépésre az alul megnevezett **מִשְׁכֵּי מֵצוֹי** **metszói** és **kántori** állásra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Javadalmazás: **1200 kor.** évi fizetés, természetbeni lakás s melléképületek, teljes sechita, betegpénztári jutalék és a szokásos mellékjövedelmek.

Pályázhatnak, kik kellemes hanggal, **איסור ודבר**-re képesítéssel bírnak, jó előimádkozók és mohélok, a fenti állásra való hivatottságukat három orthodox pappal igazolni tudják, 40 évnél nem idősebbek s a magyar-német nyelvet szóban és írásban birják s képesek a — teendők közé tartozó — hitoktatást végezni.

Próbára csak a meghívottak jöhetnek, utiköltségre csak a megválasztott tarthat igényt. Költözködési költségek a méltányosság szerint lesznek megállapítva.

Eddigi alkalmazást, képesítést, kort és családi állapotot kitüntető okmányok 1911 szeptember hó 15-éig az alulirott elnökségnél benyújtandók. Az állás legkésőbb október 15-én foglalandó el.

Jászladány, 1911 augusztus 25.

Sugár Jenő,
hitk. jegyző

Lustig Adolf,
hitk. elnök

Pályázat.

Gyermekeim részére — 5 elemi és 2 polg. iskolai növendék — oly **vallásos nevelőt keresek**, ki *Chumist, Rasit, Tenacht és Talmudot* tanítani képes és gyermekeimet a tanév végén egy nyilvános elemi, ill. polgári iskolában levizsgáztatja.

Amennyiben reflectáns nős és okleveles tanító, ugy **1000 korona** fizetést és természetbeni lakást kap. Nőtlenek — esetleg oklevél nélkül is — **300 korona** fizetés és teljes ellátásban részesülnek. Sikeres vizsgázás után, további **200** koronát fizetek. Ajánlatok bizonyítványmásolatokkal f. évi augusztus 25-éig, *Buchinger Dávid, Kom.-Szemere* címre intézendők.

A faddi izr. hitközség elnökségétől.

Pályázat.

Alulirott izr. hitközségnél egy **kántori állás** betöltendő. Ezen állásra pályázhat oly egyén, aki egyszersmind jó sóchet ubódek, kóréh és or h. rabbiktól nyert igazolványt tud bemutatni.

Évi fizetés **800 korona** és fél sechita, szabadlakás és mellékjövedelem.

Pályázni óhajtok azonnal tartoznak fenti kellékekkel felszerelt és családi állapotukat igazoló okmányaikat, alulirott elnökségnek beküldeni.

Az állás f. é. szeptember 15-ig elfoglalandó és próbaelőadása csak a meghívottak jelenhetnek meg.

Utiköltségek a megválasztottnak lesznek megegyezés szerint megtérítve.

Fadd (Tolna-m.), 1911 augusztus 14.

Fischer Lipót,
hitk. elnök

Az apatini izr. fiókhitközség előljárástól.

Pályázat.

Alulirt izr. fiókhitközségnél megüresedett **kántor** és **metszói állás** azonnal betöltendő. Feltételek: Magyar honos, nős, lehetőleg gyermektelen, sóchet ubódek-képesítés, kellemes hang. Évi javadalmazás: **800** (nyolcszáz) **korona** törzsfizetés, természetbeni lakás, a sechita jövedelem, circa **100** (száz) **koronára** tehető és a szokásos mellékjövedelem.

Sajátkezüleg magyar nyelven irt és hiteles okmányokkal felszerelt kérvények f. év augusztus hó 26-ig alulirt hitközség címére beküldendők.

Esetleges próbaelőadásra csak a meghívottak bocsájtatnak.

Apatin, 1911 augusztus hó 6-án.

Braun Hugó
jegyző

Dr. Bruck Mór
elnök

A veliki-grdjevaci izr. fiókhitközség előljárástól.

Pályázat.

Alulirott izr. fiókhitközségnél megüresedett **metszói állás** azonnal betöltendő.

Feltételek: kellemes hang, 40 éven aluli, nős, kis családú és sóchet udódek vekoré legyen, a nagyünnepeken muszaf-előimádkozást végezni tudja, azonkívül köteles hat gyermeket németül és héberül naponként 10 órát tanítani.

Évi javadalmazás: **800 korona** évi fizetés, természetbeni lakás és sechita.

Sajátkezüleg, német nyelven irt hiteles okmányokkal felszerelt kérvények minél előbb, alulirott hitközség címére küldendők.

Esetleges próbaelőadásra csak a meghívottak bocsájtatnak és utiköltsége csak a megválasztottnak lesz megtérítve.

Vel-Grdjevac (Horvátország), 1911 aug. 18.

Stern László,
hitk. jegyző

Steiner Miksa,
hitk. elnök

A gamási izr. hitközség elnökségétől.

Pályázat.

A gamási (Somogy-m.) izr. hitközség az előimádkozói és metszői állásra pályázatot hirdet.

Pályázótól megkívánatik, hogy magyarul tudjon, jó előimádkozó, jó sóchet ubódék vekoré legyen.

Fizetése heti **14 korona**, jó lakás, félhold föld, 8 méter tűzifa, minden marhavágás után 1 kg. hus és mellékjövedelem.

Az állás azonnal elfoglalandó. Csakis kis családdal bíró egyének pályázhatnak.

Próbára azonnal, bármely napon bárki jöhet. Az utiköltség a megválasztottnak térítettik meg.

Gamási, 1911 aug. 20.

Schlesinger Károly,
hitk. elnök

Hazkora Egylet Budapest, VI., Hunyadi-tér 3.

Pályázati hirdetmény.

A főünnepekre egy **מִוֶּסֶף בְּעַל תְּפִילָּה** felvétetik. Javadalmazás megegyezés szerint.

Az elnökség.

Étterem ארטה כשר

Budapest, VII., Kazinczy-utca 51, Király-u. sarok. Izléses ételek! Kitűnő fajborok! Előfizetőknek jutányos ár! Külön szalon, lakomák alkalmára. **Kényelmes kerthelyiség** Elegáns és tiszta vendégszobák 2 koronáért és feljebb.

Schlesinger Jakab vendéglős.

Nyilv. izr. reáliskola Vágújhelyen

Az ország egyetlen zsidó középiskolája. 50 éve van nyilvánossági joga. — Gondos valláserkölcsei nevelés. — Házi felügyelet. — Bővebb héber tanulmányok céljaira külön Talmud-Torah-tanfolyamok a főrabbi felügyelete alatt. Délutáni korrepetálás az igazgatóság ellenőrzése mellett.

A Vág völgy egyik legszebb pontja. Egészséges fekvés.

Mindennemű felvilágosítást ad **az igazgatóság.**

A debreceni izr. hitközség felügyelete alatt álló

„Deákotthon“

izr. fiu-internátus Debrecen.

Az iskolák közelében a legkényesebb igényeknek megfelelően újonnan épült és modernül berendezett **nevelő-intézet**, melybe felvétetnek Debrecen bármely középiskoláját (gimn., reál, polgári, kereskedelmi) látogató növendékek, akiknek lelkét műveli, tanulmányi előmenetelét szemmel tartja a kiváló tanerőkből álló vezetőség, melynek élén Labancz Mihály, felsőkeres. iskolai tanár áll. — Minden irányban tájékoztató prospektust küld és felvilágosítással szolgál

az igazgatóság.

Dr. LÁZÁR PIROSKA

felsőbb leányiskolája internátussal

BUDAPEST, V., Váci-körut 78. szám.

I., II. és III. emelet. :::: Telefonszám 83-03.

Engedélyezte és nyilvánossági joggal ellátta a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr. Az iskola áll 6 osztályos felsőbb leányiskolából, elemi és a „Nők iskolájából.“ Az intézet növendékei lehetnek bejárók, fél és egész bennlakók. (Higienikus ellátás.) Elsőrangú tanárok. Individualis nevelés. Angol, francia és német bennlakó nevelőnők. Zeneakadémiai előkészítő tanfolyam. A „Nők iskolájában“ előkelő leányok tudományos, szociális és gyakorlati (háztartás, főzés, varrás) továbbképzésben részesülnek. A „Nők iskolája“ teljesen pótolja a külföldi intézeteket.

כשר kosher.

Dr. Lázár Piroska távollétében felvilágosítással és prospektussal szívesen szolgál Lázár Morné Vihnyefürdő.

Templomi aranyhímzéseket készít művészi kivitelben olcsó árak mellett, rajzokkal díjmentesen szolgál

HERZ EMMA

Első magyar aranyhímző-telepe

az „Arany érdemkereszt és Román királyi jubileum-érem tulajdonosa.“

Ő cs. és kir. Fensége Augusztia főhercegnő udvari szállítója.

Ő cs. és kir. Fensége József főherceg kamarai szállítója.

Grand Prix nagy aranyérme és keresztje.

Kitüntetve:

Országos Iparegyesület díszermével, továbbá London, Bécs, Budapest, Pécs, Miláno, Bukarest, stb. stb.

Budapest, IV., Deák Ferencz-u. 17.

Izraelita fiú-nevelde

Nagyszében. (Hermannstadt)

magyar- és németajku elemi- és középiskolai tanulók számára. Mérsékelt díjazás. Elismerő nyilatkozatokkal és prospektussal készséggel szolgál a tulajdonos

Ehrenkranz Salamon, középiskolai vallástanár.

E napokban jelenik meg! **IMAKÖNYV**

az izraelita magyar iskolák számára.

I. rész: hétköznapra és szombatra.

A főbb imákat szó szerinti fordította, szertartási és történelmi magyarázatokkal ellátta, nyelvtani függelékkel kiegészítette: Stein Májér Miksa nagyszombati főrabbi.

Ezen imakönyv tartalmánál fogva elsőrangú tankönyv és a többi hittani segédkönyveket nélkülözhetővé teszi. Nemcsak népiszkolák, de valamennyi középiskola használatára is kiválóan alkalmas. — Mutatványpéldányt K 1.20 befizetése ellenében bérmentve küld a kiadó:

HOROVITZ ADOLF, NAGYSZOMBAT

Telefon 57—21.

כשר

Házhoz szállitva

Libazsir

vendéglősöknek, főzéshez és sütéshez friss és tiszta, kilója 2 kor. Vidékre 5 kilós bödönökben.

Stein Bernát baromfikereskedése

Budapest, IX., Ráday-utca 9.

„BÓNI”

Gyártelep és Mezőgazdasági r. t.

Nyirbátor.

Ajánlja legjobb minőségű gyártmányait: Mosószappan, Bóni szinszappan, Szegedi házi szappan, Debreczeni szappan, Kis üstön főzött 5 éves legjobb minőségű borpárlat, Kétszer finomított repceolaj égetésre és kenésre, Napraforgó olaj, Napraforgó tábla-olaj, Finomított szesz, Rum-szesz, Denaturált szesz, Ánizsos szesz, Finom buza- és rozsliszt.

ÉTKEZDE כשר ÉTKEZDE

Issmann Viktor, Budapest, ANKER-KÖZ 4. Anker-palota.

Elsőrendű hidegételek, füstölthús-árak. Hal és házi sütemények. Legfinomabb italok. Kitűnő borok של פסח és szilvórium. — Előzékeny kiszolgálás. Jutányos árak Modern berendezés. Megrendelések postafordultával eszközöltnék.

לשנה טובה

Képes levelezőlapok

a zsidó ujévre óriási választékban, ≡

továbbá mindennemű papírárukat, dalos- és mesekönyveket, papirdisz-cikkeket és sok más érdekes árut ajánl

Biró Albert, Budapest, VII., Klauzál-u. 35.

Árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök, de csakis kereskedőknek, házalóknak és más viszontelátásítóknak. □

Orth. kóser cukrász- és péksütemények az orth. hitközség fölügyázata mellett egyedül csakis

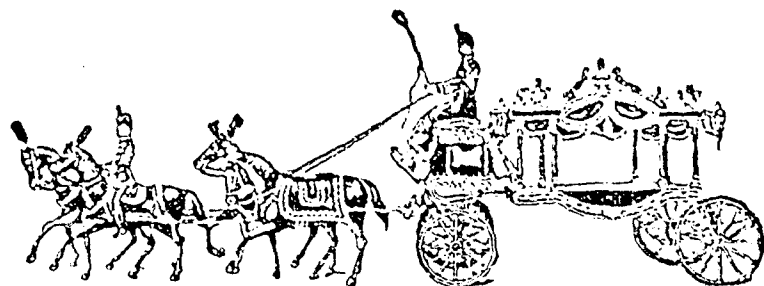
FRIEDMANN SALAMON

sütődéjében és cukrászdájában □ □ □

BUDAPEST, VII., DOB-UTCA 22.

kaphatók. Telefon 105—79. Mindennemű rendeléseket pontosan eszközölünk helyben és vidékre.

E ד"ר Izraelita Szent Gyászokcsik, kocsifelszerelések, lótakarók, tollbokrétaók lovaknak, szolgálótönyök, himzések és felszerelések

Tessék
árjegy-
zékot
kérni!

Budapesti Gyászokcsi- és Ravatal-Gyár R.-Társ,
VI., Nagymező-utca 46. szám.

A szegedi zsidó hitközség felügyelete alatt álló

„Tanulók Otthona”

Internátus Szegeden.

ALAPITTATOTT 1906-ban.

Szeged, Szentgyörgytér 7, saját épület.

Az egészségügyi és paedagógiai követelményeknek mindenben megfelelő, ujonnan épült, teljesen modern berendezésű intézet; tágas udvarral, izléses tan-, háló- és játéktermekkel, modern fürdőhelyiségekkel stb. külön betegosztállyal.

Az intézet igazgatója: **Dr. Ditrői Nándor,** állami felsőkeresk. iskolai tanár, törvényhatósági bizottsági tag.

Az internátus felveszi: elemi, polgári, felsőkeresk. iskolai, gimnáziumi, reáliskolai, tanítóképzőintézeti és felsőipariszkolai bármily vallású tanulókat, akiknek testi és szellemi nevelésére, tanulmányi előmenetelére, valamint erkölcsi magaviseletére és jellemképzésére kiváló gondot fordít a vezetőség.

Mindennemű felvilágosítással készséggel szolgál és részletes prospektust küld az

Igazgatóság, Szeged, Szentgyörgy-tér 7.

„Tanulók Otthona”
igazgatósága.

KOHN ARNOLD

SIRKŐRAKTÁRA

Budapest, VII., Károly-körut 15. szám.

Siremlékek minden ár és kivitelben, ár-helyezések exhumálásoknál.

JAVITÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

Telefon: 18—76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

FIU-INTERNATUS

Nevelőintézet ZENTÁN.

Gimnáziumi, elemi iskolai tanulók részére. Polgári, reál és kereskedelmi magántanulók elfogadtnak. Bentlakó tanári felügyelet. Korrepetálás. Kötelező német és francia társalgás. Zene. Festés. Vivás. Leggondosabb családi nevelés. Kifogástalan ellátás. Igen kicsi, korlátolt létszám. Évi ellátás díja 600 korona.

Prospektust kívánatra küld a

Zentai Diákokotthon igazgatósága.

TELEPHON 50.

ARANYOSI-féle

nyil-
vanes felső kereskedelmi iskola

Budapest, V, Nagykorona-utca 13.

Bizonyítványok államérvényesek. Egy-
éves önkéntességi jog. Az intézet in-
ternátussal van összekötve. Részle-
tes program ingyen és bérmentve.

Neumayer Fülöp

Budapest, V, Deák Ferenc-tér 1. (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű belföldi és valódi perzsa-szőnyegek, függönyök, ágy, asztalterítők, takarók és átvetőkből. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Telefon 11-21.

Telefon 11-21.

Elegáns כשר vendéglő

a nyáron át kerthelyiség.

Ujjonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — Kitűnő italok. — Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejáratu díszes szalon.

**NEIGER J. BUDAPEST, VI.,
TERÉZ-KÖRUT 4.**

A pesti izr. hitközség vallástani iskolakönyv-kiadványai.

Az izr. vallásoktatás országos tanterve alapján szerkeszti MUNKÁCSI BERNÁT dr., a pesti hitközség tanfelügyelője.

Az elemi iskolák számára.

1. sz. Az izraelita vallásoktatás elemi iskolai vezér-fonala. I. rész. *Képes Héber Olvasókönyv*. A héber betűk ismertetése olvasási gyakorlatokkal. — Vallástani alapfogalmak. Bibliai történet Ábrahámig. Szemelvények a héber imádságkönyvből. Az I. o. számára írta: KONDOR IGNÁC. Ára kötve 70 fillér.

2. sz. II. rész. *Izrael törzstörvényei*. Bibliai elbeszélések a Tóra Első könyvéből, képekkel. Vallástani alapfogalmak. Héber olvasási gyakorlatok. Szemelvények a héber imádságkönyvből fordításokkal. A II. oszt. számára. Írta: RÉVAI MIKSA. Ára kötve 1.—

3. sz. III. rész. *Izrael története a honfoglalásig*. Bibliai elbeszélések a Tóra II—V. könyveiből, képekkel. Szemelvények a héber imádságkönyvből fordításokkal. A III. o. számára írta: GYÓRI ADOLF. Ára kötve 1.—

4. sz. IV. rész. *Izrael története a honfoglalástól a második jeruzsálemi templom felépítéséig*. Bibliai elbeszélések a Szentírás történeti könyveiből, képekkel. A zsidó vallás- és erkölcs-tan elei ismertetése. Szemelvények a héber imádságkönyvből fordításokkal. A IV. o. számára írta: WEBER SOMA. Ára kötve 1.30.

5. sz. V. rész. *A zsidók története a babiloni fogságtól napjainkig*. Több képpel. Szemelvények a héber imádságkönyvből fordításokkal. Az V. és VI. osztály, valamint az alsó-foku ipar- és kereskedelmi iskolák számára írta: LÉVAI IZOR. Ára 1.60.

A közép-, polg. és felsőbb leányiskolák számára.

6. sz. Bibliai Olvasmányok. I. rész. *A Tóra Öt Könyve*. Héber szemelvényekkel, vallástani és nyelvi magyarázatokkal, számos képpel és Izrael pusztai vándorlásának héber-magyar térképével. Az I. o. számára írta: DÉKÁNY GÉZA dr. Ára 2.50.

7. sz. Bibliai olvasmányok. II. rész. *A Szentírás Történeti Könyvei* a honfoglalástól a babiloni fogságig terjedő korszakból. Eredeti szövegben s magyar fordításban közölt szemelvényekkel a Tóra II—IV. könyveiből, vallástani és nyelvi magyarázatokkal, számos képpel és a Szentföld héber-magyar térképével. A közép-, polgári és felsőbb leányiskolák II. o. számára írta: WEISZ MIKSA dr. Ára 2.50.

8. sz. Bibliai olvasmányok. III. rész. *Az asszír korszak prófétái könyvei*. Az egyes próféták korviszonyait és működését tárgyzó bevezetésekkel, eredeti szövegben a magyar fordításban közölt szemelvényekkel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. A közép- és felsőbb leányiskolák V., valamint a felső kereskedelmi iskolák alsó osztálya számára írta: NEUMANN EDE dr. Ára 2.40.

10. sz. *A zsidók története*. I. kötet. *A babiloni fogságtól a Talmud befejezéséig*. Írta: SCHÖN DÁVID. A közép-, polgári és felsőbb leányiskolák III. oszt. számára. Ára 2.—

11. sz. *A zsidók története*. II. rész. *A Talmud korától napjainkig*. Eredeti szövegben s magyar fordításban közölt szemelvényekkel a Tóra Ötödik könyveiből és a liturgiai zsolnárokból, továbbá nyelvi magyarázatokkal és számos képpel. A közép-, polgári és felsőbb leányiskolák IV. osztálya számára írta: BÜCHLER SÁNDOR dr. Ára 2.20.

Hevesi Simon dr. Vallástani előkészítő, a konfirmáns leányok számára. Ára 40 fillér.

Weiszbürg Gyula dr. A biblia könyvei, tartalmi ismertetés, bevezető fejezetekkel és szemelvényekkel, 2-ik jav. kiad. Ára 1.60.

Templomi énekek. Kiadja a pesti izr. hitközség. Ára 50 fill. Régi sorozat. 2. sz. *Szemelvények a prófétái könyvekből*. Bevezetéssel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. Írta: FRISCH ÁRMIN dr. Ára 2.50.

8. sz. *Zsidó Vallástörténet*. II. kötet. Írta: NEUMANN EDE. Ára 1.60.

A fenti kiadványok kaphatók:

LAMPEL RÓBERT könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) Részvénytársaságnál
BUDAPESTEN, VI. kerület, Andrassy-ut 21. és minden könyvkereskedésben.